

TOPLUMSAL CİNSİYET BAĞLAMINDA TÜRKİYE YAZILI BASININDA ŞİDDET HABERLERİ VE HABER FOTOĞRAFLARI

Devrim Deniz Erol*

ÖZET

Toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklanan şiddet, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, kadınları olduğu kadar erkekleri de kapsamaktadır. Bu şiddetin haber ve haber fotoğrafı olarak temsilinde, yazılı basına belirli sorumluluklar düşmektedir. Bundan yola çıkarak söz konusu çalışma Türkiye yazılı basınına temsilen seçilen gazetelerde; kadına, erkeğe uygulanan ve kadının, erkeğin uyguladığı şiddetin, haber ve haber fotoğrafları bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesini amaçlamıştır. Bu amaçla haber metinlerine yönelik olarak eleştirel söylem analizi uygulanmıştır. Fotoğrafların temsil ettiklerinin anlamlandırılmasında ise göstergebilimden yararlanılmıştır. Araştırma, nicel verilerle de desteklenmiştir. Araştırma sonuçları genel anlamda gazetelerin özellikle kadınların aleyhine sonuçlanan bir yayıncılık anlayışıyla hareket ettiklerini göstermektedir. Bu açıdan özellikle Haber Türk ve Posta gazeteleri, toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklanan şiddet eylemlerini pekiştirici, yeniden üretici bir konum sergilemişler ve sansasyonel bir yayıncılığı benimsemişlerdir. Zaman gazetesi, bu konuda en az haber yayınlayan gazete olmuştur. Bu durum, gazetenin muhafazakar yayın politikasıyla örtüşmektedir. Yazılı basında haber ve haber fotoğrafları dolayısıyla toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklanan şiddet olaylarının temsil edilmesi gerekmektedir. Bu temsilde yazılı basın, cinsiyetçi olmayan ve şiddete uğrayanların lehine sonuçlanabilecek bir yayıncılık anlayışını benimsemelidir.

Anahtar sözcükler: Şiddet, toplumsal cinsiyet, Türkiye yazılı basını, etik, haber, haber fotoğrafları.

VIOLENCE NEWS AND NEWS PHOTOGRAPHS IN THE CONTEXT OF GENDER IN TURKISH PRESS

ABSTRACT

Violence caused by gender relation, context of gender roles, includes men as well as women. There are certain responsibilities of the press in the representation of this violence as news and news photos. The aim of this study was to investigate, press in Turkey elected to represented, violence of women and men and violence against women and men, a comparative examination of in the context of news and news photos. To this end applied critical discourse analyse in the text of news. Referenced a semiotics for meaning the representation of images. Also study supported by quantitative data. The results of the research paper in general shows that, the newspapers' understanding especially against women has resulted in a publishing sense. Haber Türk and Posta newspapers exhibited a position reinforcing and reproducing, acts of violence arising from gender relations. These newspapers have adopted a sensational publishing. Zaman has published minimum number of news on this issue. This situation coincides with the newspaper's conservative editorial policy. Press should represent gender-based violence by news stories and news photographs. In the context, the role of press should have the policy which not be sexist and on behalf of person who has exposed to the violence in case of representation.

Keywords: Violence, gender, Turkish press, ethic, news, news photographs.

* Arş. Gör., Anadolu Üniversitesi İletişim Bilimleri Fakültesi

GİRİŞ

Şiddet çoğu zaman, toplumdaki güç/iktidar ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmakta ve bu ilişkilerde ikincil konumda olan kesimler hedef almaktadır. Kadınlar ise bu kesimlerin başında yer almaktadır (Dursun 2010: 21). Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyete dayalı şiddettir. Bu şiddet, toplumun her alanında var olan cinsiyet eşitsizliğinin de göstergesidir. Toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklanan şiddet, toplumsal cinsiyet rolleri bağlamında, kadınları olduğu kadar erkekleri de kapsamakta; kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak tanımlanmış kadınlık ve erkeklik rollerinden kaynaklı olarak yaşadıkları tüm şiddet türlerini içermektedir (Altunay ve Arat 2008: 16). Bu şiddetin haber ve haber fotoğrafı olarak temsilinde ise yazılı basına belirli sorumluluklar düşmektedir. Bunlardan yola çıkarak, söz konusu çalışmanın amacı, toplumsal cinsiyet ilişkilerinden kaynaklanan şiddetin, Türkiye yazılı basınında nasıl temsil edildiğinin irdelenmesidir. Bu amaçla söz konusu çalışmada ilk olarak şiddetin tanımına ve nedenlerine ilişkin açıklamalara yer verilmiştir. Sonrasında; şiddet, toplumsal cinsiyet ve medya ilişkisi ortaya konulmaya çalışılmış ve medyada yer alan toplumsal cinsiyete yönelik şiddet haberleri ve haber fotoğraflarına ilişkin etik kurallara yer verilmiştir. Çalışmanın uygulama aşamasında, Türkiye yazılı basınına temsil eden seçilen gazetelerde; kadına, erkeğe uygulanan ve kadının, erkeğin uyguladığı şiddetin, haber ve haber fotoğrafları bağlamında karşılaştırmalı olarak incelenmesi yer almaktadır. Söz konusu uygulamanın bulguları, sonuç bölümünde tartışılmıştır.

1. ŞİDDET: TANIMLAR VE NEDENLER

Şiddet kavramı, Dünya Sağlık Örgütü tarafından hazırlanan Şiddet ve Sağlık Üzerine Dünya Raporu (WHO 2002: 4)'nda; "kişinin kendisine, bir diğer kişiye, bir gruba ya da topluluğa karşı kasıtlı fiziksel şiddet ya da güç kullanımı ya da bunun tehdit biçiminde uygulanması" olarak açıklanmaktadır. Yine aynı tanıma göre, kasıtlı fiziksel şiddet ya da güç kullanımının yaralanma, ölüm, psikolojik zarar, gelişim bozukluğu ya da yoksunlukla sonuçlanması ya da bunlarla sonuçlanma olasılığının bulunması

gerekmektedir. Şiddetin fiziksel olduğu kadar cinsel, ekonomik, kültürel, sözel ya da psikolojik yönleri de bulunmaktadır. Bu bağlamda şiddet kavramı Micaud (1991: 11) tarafından; kültürel, simgesel ve etik değerleri de kapsayacak şekilde tanımlanmaktadır.

Micaud (1991: 11)'a göre şiddet, "karşılıklı ilişkiler ortamında, taraflardan birinin veya birkaçının doğrudan veya dolaylı/toplu veya dağılmış olarak, diğerlerinin bedensel bütünlüğüne veya törel (ahlaki, manevi) bütünlüğüne, mallarına veya simgesel ve kültürel değerlerine, oranı ne olursa olsun zarar verecek şekilde davranması"dır. Bu bağlamda şiddet, genel olarak başkalarına hem fiziksel ve psikolojik hem de ekonomik ve kültürel açıdan zarar veren her türlü eylemi kapsamaktadır. Bunun yanı sıra Micaud'un üzerinde durduğu şiddet, özellikle kişiler arası ilişkilerden kaynaklanan şiddet biçimine odaklanmaktadır. Şiddet bağlamında, kişiler arası şiddetin yanı sıra kişinin kendisine yönelik şiddeti ve kolektif şiddet türlerinden söz etmek de mümkündür. Şiddet türleri ya da sınıflandırmaları konusunda Ünsal (1996: 34), Chesnais'in görüşlerinden de yola çıkarak, daha geniş kapsamlı bir şiddet sınıflandırmasına gitmektedir.

Ünsal (1996: 35), şiddet sınıflandırmasında "günümüz devletinde şiddet suçu olarak kabul edilen" ve "birey/toplum açısından tehlike oluşturabilecek ancak henüz şiddet olarak kabul edilmeyen" durumları ikiye ayırmaktadır. Bu sınıflandırmada ilk kategoriden hareketle şiddet, özel (bireysel) şiddet ve kolektif şiddet olarak ikiye ayrılmaktadır. Özel şiddet cürümsel (ölümcül, bedensel, cinsel) ve cürümsel olmayan (intihar, kaza) şiddeti kapsarken; kolektif şiddet ise grup (grupun kendi içinde, karşı gruba, iktidara ya da bireylere yönelik şiddeti), devlet (iktidarın birey ve gruplara yönelik devlet terörü ve endüstriyel şiddeti) ve uluslararası şiddeti (savaş) içermektedir (1) (Ünsal 1996: 35).

Şiddetin sınıflandırılması ve kimler arasında, hangi biçimlerde ortaya çıktığının yanı sıra neden ortaya çıktığı da üzerinde durulan bir konudur. İnsanların diğer insanlara şiddet uygulamasının nedenleri konusunda, biyolojik ya da genetik olarak insanların şiddete yatkın

olduğunu savunan belirli kuramlar bulunmaktadır. Ancak, insanın biyolojik özelliklerinin yanı sıra yüzyıllar süren toplumsal/kültürel yaşantıları sonucunda varlık kazandığı ve aynı zamanda da düşünsel bir varlık olduğu görüşünden yola çıkıldığında; bu kuramlar tartışmalı hale gelmektedir. Bu konuda insanın şiddetini tek başına; “atalarından devraldığı bir dizi hayvani güdüye”, “genetik olarak insan doğasına” ya da “şiddete yönelik bir beyine sahip olmasına” bağlamak yeterli görülmemektedir (Şiddet Üzerine Bildiri 1996: 37-39). Şiddet, bireyin psikolojik ve biyolojik yapısıyla sosyo/ekonomik ve kültürel yaşantısının etkileşimi sonucunda ortaya çıkan bir durumdur. Bunun yanı sıra bazı psikolojik rahatsızlıkların, alkol ve madde kullanımının, bireyin çocukluk dönemlerinde tanık olduğu ya da maruz kaldığı şiddetin, kalabalığın, sosyo/ekonomik sorunların ve toplumlarda ateşli silah kullanımındaki artışın bireyde şiddet eğilimine yol açabileceğine ilişkin bulgular bulunmaktadır (Subaşı ve Akın 2012). Ancak bu noktada, şiddetin ortaya çıkışında birçok faktörün rol oynadığını, şiddet nedeninin tek bir faktöre indirgenemeyeceğini ve her şiddetin de yukarıdaki faktörlerle açıklanamayacağını belirtmek gerekmektedir.

Şiddet çoğu zaman, toplumdaki güç/iktidar ilişkilerinin bir sonucu olarak ortaya çıkmaktadır. Diğerleri üzerinde egemenlik kurma, tahakküm ve başkalarını belirli eylemlerde bulunmaya mecbur etme bağlamında şiddet, güç/iktidarın “kendisini dışa vurma biçimi”dir: iktidar şiddet aracılığıyla somut hale gelmektedir” (Öztürk 2007/2008: 117-118). Şiddet aynı zamanda “gücün koruyucusudur” (Somersan 1996: 49). Şiddetin uygulayıcısı olanlar ve şiddete maruz kalanlarsa toplumdaki güç ilişkilerine göre belirlenmektedir. Diğer taraftan, güç/iktidar ilişkilerinden kaynaklı olarak diğerlerinin ezilmesine yol açan bu tarz şiddetin, ancak karşı şiddetle ortadan kaldırılabileceğine ilişkin görüşler (Ünsal 1996: 30) ve mücadele biçimleri de bulunmaktadır. Dolayısıyla, güçsüz olanın gücü elinde buldurana ilişkin şiddeti de söz konusu olabilmektedir. Ancak toplumlarda şiddete en fazla maruz kalan kesimler, toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda olan kesimlerdir.

Toplumsal güç ilişkilerinde ikincil konumda olan kesimlerin başında; kadınlar, çocuklar,

azınlıklar, yaşlılar, engelliler, mülteciler, göçmenler gibi gruplar gelmektedir. Şiddet her toplumda uygulanmakta ve toplumların tümünü etkilemektedir. Ancak, şiddet tipleri içinde kadına yönelik olanı en sık görülen şiddet tipini oluşturmaktadır (Subaşı ve Akın 2012). Türkiye’de ise kadına yönelik şiddetin sistematik olarak ve erkekler tarafından uygulandığını vurgulamak gerekmektedir.

2. ŞİDDET, TOPLUMSAL CİNSİYET VE MEDYA

Türkiye’de kadına yönelik sistematik şiddet her türlü ekonomik, kültürel ya da coğrafi konumda karşımıza çıkabilmektedir. “Türkiye’nin hemen her yerinde her yaş, meslek ve statüden erkek hemen her yaş, meslek ve statüden kadına yönelik fiziksel, psikolojik, cinsel ve ekonomik şiddet uygulamaktadır” (İHD 2011: 2). Dolayısıyla kadına yönelik şiddetin nedenini tek bir değişkene bağlamak doğru görünmemektedir. İnsan Hakları Derneği İstanbul Şubesi tarafından 2011 yılında hazırlanan; 2005 ve 2011 yılının Ağustos ayına kadar olan süreyi kapsayan, “Kadına Yönelik Şiddet Raporu”nun verileri durumun önemini göstermektedir. Medyada çıkan haber ve makalelerden yararlanılarak oluşturulan rapora göre, 2005 ve 2011 yılı arasında toplam 4190 kadın, erkekler tarafından öldürülmüştür. Kadın cinayetlerinin nedenleri arasında ise ilk sıralarda “namus davası”, “yoksulluk”, “işsizlik”, “aldatma”, “evi terk etme” “boşanma”, “cinsel ilişkiye girmek istememe” gibi faktörler gösterilmiştir. Aynı dönemde 3074 kadın tecavüze uğramış ve bu tecavüz olayları yargıya intikal etmiştir. Tecavüz edenler ise kamuda görevli polis, asker, öğretmen ve sivil kişilerdir. 2005-2011 yılları arasında, 3320 kadın tacize uğradığı gerekçesiyle yargıya başvurmuştur. Ancak araştırmada, yapılan genel kamuoyu araştırması da dikkate alınarak, 2005-2011 yılları arasında 110 binin üzerinde kadının cinsel saldırıya maruz kaldığının tahmin edildiği belirtilmektedir (İHD 2011: 4-6).

Kadına yönelik şiddet, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde kaynaklanan bir şiddettir. Bu şiddet, toplumun her alanında varolan cinsiyet eşitsizliğinin bir yansıması olarak karşımıza çıkmaktadır. Bu noktada toplumsal cinsiyet kavramına açıklık getirmek yerinde olacaktır.

Kadınlar ve erkekler arasındaki farklılıkların, kadın ve erkeğin biyolojik yapısından kaynaklandığına ilişkin görüşler zamanla önemini yitirmiştir. Söz konusu görüşler, doğuştan gelip mutlak olduğu varsayılan belirli cinsiyet özelliklerinin savunusuna dayanmaktadır. Ancak kadınlık ve erkekliğe ilişkin olduğu varsayılan özelliklerin sosyo/kültürel açıdan ele alınmaya başlanmasıyla, bu kabuller özellikle feminist çalışmalar tarafından sorgulanmaya başlamıştır. Bu kapsamda ortaya atılan toplumsal cinsiyet kavramıyla beraber, cinsiyet oluşumunda kişinin yaşamışlıkları ve toplumsallaşma süreci ön plana çıkmıştır (Alankuş 2007: 28-29).

Toplumsal cinsiyet kavramı genel olarak kadınlık ve erkekliğin, biyolojik farklılıkların yanı sıra, toplumsal/kültürel/tarihsel olarak belirlendiğini ve öğrenilen bazı rol/davranışlar tarafından biçimlendirildiğini belirtmek amacıyla kullanılmaktadır. Cinsiyetin toplumsal olarak da inşa edilmesi, aynı zamanda toplumsal cinsiyetin değişebilirliğini de gündeme getirmektedir. Bunun yanı sıra kavram, kişinin biyolojik cinsiyetiyle sonradan tercih ettiği toplumsal cinsiyet arasında farklılıklar olabileceğini de içermektedir (Alankuş 2007: 28-29).

Toplumların sosyo/ekonomik, kültürel ve politik ihtiyaçlarına göre oluşturulan cinsiyet rejimlerinde kadınlar ve erkekler, yine bu toplumsal yapıya özgü araçlarla, belirli ritüellerle (Selek 2008: 10) ve birbiriyle etkileşim halinde olan toplumsal kurumlar yoluyla kadın ve erkek yapılmaktadırlar (Kandiyoti 1997: 188, 189). Kadın ve erkek arasındaki eşitsizliğe ya da hiyerarşiye dayalı olan toplumsal cinsiyet ilişkilerini de söz konusu sosyo/kültürel, ekonomik ve politik yapılar yaratmaktadır. Dolayısıyla, farklılıklar ve eşitsizlikler ne “doğaldır” ne de biyolojik olarak verilidir. Bunlar toplumsal olarak inşa edilmektedir. Erkeğin egemen konumda olduğu eşitsizliğe dayalı toplumsal cinsiyet ilişkileri de kadınların aleyhine işlemektedir.

Var olan toplumsal cinsiyet ilişkileri aynı zamanda, kadın ve erkek arasındaki “antagonizmaya” (uzlaşmaz zıtlık) dayandığından (Kergoat 2009: 99-100), kadınlık ve erkeklik rol/davranışları da sınırlar ve dışlamalar çerçevesinde belirlenmektedir. Mutlak ve evrensel

olarak belirlenmiş olan tek bir kadınlık ya da erkeklik durumu söz konusu olmamasını rağmen (Sancar 2009: 28) toplumsal cinsiyet ilişkilerinde kadınlar, erkeklerin güç, cesaret, kavga etme yetisi ve şiddet kullanma hakkı gibi “erkeksi” niteliklerinin (Molinier ve Welzer-Lang 2009: 236) karşısında, “kadınsı” nitelikleriyle konumlandırılmaktadırlar. Örneğin, ataerkil toplumlarda kabul gören “erkekler için sert, soğukkanlı, hükmedici, güçlü olmak; kadınlar içinse sıcakkanlı, yumuşak huylu, güler yüzlü, hamarat, düzenli ve fedakar olmak” gibi iki cinsye yönelik tutum ve davranışları belirleyen nitelikler (Kümbetoğlu 2010: 40-43), aynı zamanda birbirleriyle karşıtlık ilişkisi üzerine kurulmaktadır. Bununla bağlantılı olarak, toplumsal cinsiyet ilişkileri açısından heteroseksüellik de önemini korumaktadır (Walby 1998: 127). Toplumsal cinsiyet eşitsizliği sadece kadınları değil, biyolojik cinsiyetlerinden farklı cinsel kimlik yönelimleri gösteren kesimleri (eşcinseller, transseksüeller, travestiler vb.) de olumsuz yönde etkilemektedir. Diğer taraftan erkekler de sürekli bir “erkek olma” mücadelesine dayanan bu yapıdan etkilenmektedirler. Türkiye’de özellikle “sünnet”, “askerlik”, “iş bulma” ve “evlilik” gibi süreçlerde “erkek olmaya” çalışan erkekler; kadınsı olduğu düşünülen her türlü özelliğin aşağılandığı bu erkeklik mücadelesinde hem kendileriyle hem de diğer erkeklerle sürekli bir mücadele ve gerilim içerisindeydiler (Selek 2008: 19-24). Bu açıdan Sancar (2009)’ın tanımlamasıyla erkeklik, aslında “imkansız -bir- iktidar”ı nitelenmektedir. Toplumda “erkek olan erkek” ve “erkek olamayan erkek” arasındaki karşıtlığı içeren erkeklik inşası, aslında “sınırları ve kaybedilme koşulları her zaman belirsiz, değişken, geçişli ve gündemde olan” bir iktidar stratejisine dayanmaktadır (Sancar, 2009: 19).

Varolan toplumsal cinsiyet ilişkilerinde erkek, kadınlardan farklı olarak şiddet kullanabilen ve buna hakkı olan cins olarak konumlanmaktadır. Erkeğin şiddet kullanımının ise çoğu kez toplum tarafından belirlenen görevler ve bunların “erkekte yarattığı istek ve arzularla” ilişkili olduğu görülmektedir. Örneğin “ailesinin geçindirmeye çalışan, karısının namusunu koruyan, çocukları kötü yola düşmesin diye onları eğitmeye çalışan” bir baba -kendisini erkek de yapan- bu toplumsal görevleri ve zorunlulukları uyarınca şiddeti içselleştirebilmekte ve ge-

reklî görebilmektedir (Sancar 2009: 215-219). Bundan dolayı geleneksel değerlerden de beslenen; erkeğin güçlü, egemen ve kadından her şekilde sorumlu olarak görüldüğü toplumsal bir anlamlandırma yapısında erkeğin “haklı” şiddeti de kadını “terbiye etmek”, “yönlendirmek” (Kümbetoğlu 2010: 42); kadına haddini bildirmek, kadına ve topluma erkek olduğunu göstermek gibi nedenlere dayanabilmektedir.

Toplumsal cinsiyet rollerine ilişkin kabuller, yazılı basın tarafından yayınlanan haber ve haber fotoğraflarında da yer almakta ve yeniden üretilmektedir. Bu bağlamda, eleştirel yaklaşımlardan hareketle, haber “gazetecinin niyetinden bağımsız olarak, var olan güç konularını desteklemeye, sürdürmeye ve yaygınlaştırmaya hizmet etmektedir” (Dursun 2010: 21). Eleştirel haber çözümlemeleri üzerinde duran araştırmalarda haber, gazeteciliğin gündelik pratikleri ve profesyonel etik kodları (tarafsızlık, nesnellik vb.) içinde inşa edilen bir söylem olarak ele alınmaktadır. Bundan hareketle haber söylemi, gerçeği tarafsız bir biçimde yansıtmaktan çok gerçeği temsil etmekte ve toplumda varolan eşitsiz güç ilişkilerini yeniden üretmektedir. Bunun yanı sıra haber söylemi, metinlerin üretildiği somut tarihsel koşullar tarafından ve üretim anıyla belirlenmekte ve ticari kâr amaçlı medya kuruluşlarının ekonomi/politiği içinde yapılanmaktadır (İnal 1996: 95-96). Benzer bir durum haber fotoğrafları için de geçerlidir. Olaylar, aynı gündelik pratikler ve etik kodlardan hareketle, ilk olarak foto muhabiri tarafından bir seçme işlemine tabi tutularak fotoğraflanmaktadır. Dolayısıyla dış gerçeklik, çerçevelenerek yorumlanmaktadır (Barrett 2006: 42-46, Sontag 1999: 23). Ayrıca yayınlanma ve seçim sürecinde yayın kuruluşunun siyasi görüşü, ekonomik ve politik ilişkileri; editör, yazı işleri müdürü ve haberi yazanın görüşleri de etkili olmaktadır (Derman 1999: 112-120). Bu süreçte dış gerçekliğin “yansıtılması” ise söz konusu olamamaktadır. Bundan dolayı fotoğraf, nesnel gerçekliğin ne olduğuna ilişkin bir kanıt olarak değil, toplumdaki güç ilişkileri bağlamında, onları üretenlerin gerçekliği nasıl anlamlandırdıkları ve nasıl (yeniden) inşa ettiklerine yönelik bir kanıt olarak ele alınmalıdır (Barrett 2006: 42-46, Helsby 2005: 4-5). Özetlemek gerekirse genel anlamda habercilik süreci, toplumda var olan güç ilişkilerinde ikincil konumda olanların ve

üzerinde egemenlik kurulmaya çalışılan kesimlerin aleyhine işlemekte ve bu habercilik anlayışı ise en çok bu kesimlere zarar vermektedir. İkincil konumda olanların başında ise kadınlar gelmektedir (Dursun 2010: 21).

Yazılı basının, kadına yönelik şiddet temsilinde, toplumda varolan cinsiyet eşitsizliğini yeniden ürettiğine ilişkin çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda yayınladıkları haberlerde cinsiyetçi bir söylemi benimseyen kuruluşların, kadına yönelik şiddeti nasıl meşrulaştırdığı ve doğallaştırdığı üzerinde durulmaktadır. Bu bağlamda, söz konusu çalışmalarda cinsiyetçi söylem; var olan ataerkil toplumsal yapının mutlak olarak görülmesini beraberinde getiren; bu durumu doğallaştıran, meşrulaştıran, pekiştiren ve yeniden üreten eşitliksizliğe dayalı söylem olarak ele alınmaktadır (Dursun 2008: 65-66). Bunun yanı sıra söz konusu çalışmalar, erkeğin temsiline ilişkin bazı verileri de içermektedir (2). Erkeğe ilişkin temsiller, genel olarak kadın temsillerinin karşıtı olarak inşa edilmektedir. Söz konusu çalışmalara göre, kadınlar bağımlı olarak gösterilmekte, erkeklerin psikolojik sorunları nedeniyle ve kadın tarafından kısıktıldıkları durumlarda şiddete yöneldikleri anlamı yaratılmaktadır. Haberlerde, kadınların kendilerinden beklenen toplumsal değerlere ve namus, ahlak anlayışına uygun olmayan davranışlar gösterdiklerinde ya da erkeğin işsizlik, yoksulluk gibi sorunlar yaşaması durumunda şiddete maruz kaldıkları anlamı vurgulanmaktadır (Aziz vd. 1994: 32’den akt. Dursun 2008: 73). Erkeğin işsizliği ve yoksulluğu, yani “eksikliği” dolayısıyla ise “güç konumu tersten üretilmektedir” (Dursun 2008: 73). Bu bağlamda, şiddet olaylarının haber metinleri tarafından gerçekliğe dönüştürülmesinde, genel olarak tüm haber metinleri için geçerli olan, “kişiselleştirme”, “dramatize etme” ve “normalleştirme” (Bennett 2000: 82-147) gibi süreçlerin geçerli olduğu söylenebilmektedir. Bu şekilde şiddetin sosyo/ekonomik, siyasal ve kültürel nedenlerine ilişkin bağlam, haber metinlerinden koparılmakta; söz konusu neden sonuç ilişkileri yerine şiddet, erkeğin kişisel/bireysel bir sorununa indirgenmekte ve kadının başından geçen talihsiz bir olay olarak dramatize edilerek sunulmaktadır. Şiddetin bireysel nedenleri ve olayın kişiselliği okuyucuya sunulurken, şiddet meşrulaştırılmakta ve normalleştirilmektedir.

Yazılı basında kadına yönelik şiddet haberleri, genel olarak üçüncü sayfada yayınlanan “kurban” temsilleri olarak sunulmaktadır. Kadınların kurban olarak temsil edildiği bazı durumlarda-özellikle haber fotoğraflarında- “cinsel nesne” olarak sunulmaları da söz konusu olabilmektedir (Tanrıöver 2007: 160).

Bek ve Altun tarafından 2007 yılında tamamlanan Gazete Haberlerinde Aile İçi Şiddet Araştırması'nın sonuçlarına göre, Türkiye’de yayınlanan gazetelerde kadına yönelik aile içi şiddetle ilgili haberlerin sadece yüzde 9,1’i gazetelerin ilk sayfasında yer almaktadır. Aile içi şiddet konusuna ilişkin haberler çoğunlukla üçüncü sayfada çıkmaktadır. Çalışma sonuçları medyanın şiddet olgusunu toplumsal bir sorun olarak değil, kişisel ve adli bir olay olarak gördüğünü ortaya çıkarmaktadır. Çalışmaya göre, haberlerin % 87’sinde saldırganın değil saldırıya uğrayanın fotoğraflarına yer verilmekte, dolayısıyla şiddete uğrayan kadınlar teşhir edilmektedir. Haberlerde özellikle fiziksel şiddet öne çıkarılmakta, psikolojik ya da ekonomik şiddet ise ayrı bir şiddet türü olarak değil, fiziksel şiddete uğrayan kadınların öyküsünü anlatırken başvurulan bir ayrıntı olarak ele alınmaktadır (Bek ve Altun 2007’den akt. Birgün 2007). MEDİZ tarafından, 2008 yılında gerçekleştirilen Medyada Kadınların Temsil Biçimleri Araştırması'nın sonuçlarına göre kadınlar, Türkiye’de yayınlanan gazetelerde genel olarak üçüncü sayfada ve magazin haberlerinde yer almaktadır. Haberlerde cinsel nesne ya da anne, eş, fedakar kadın rollerinde yer alan kadınların temsili ise cinsiyetçi bir habercilik anlayışını yansıtmaktadır (MEDİZ 2008: 120-123).

Genel olarak haber bağlamında üzerinde durulan bu özellikler, haber fotoğrafları açısından da geçerli görünmektedir. Haberi destekleyici ve haberdeki olayın gerçekleştiğine ilişkin kanıt olarak kullanılan haber fotoğraflarında da erkek ve kadına ilişkin varolan eşitliksizliğe dayalı konum desteklenmektedir. Şiddete maruz kalan kadınların ve çocukların yüzlerinin gösterildiği, uygulanan şiddetin sonuçlarına ilişkin kanlı görüntülerin ön plana çıkarıldığı haber fotoğrafları ve cinsiyetçi söylemin egemen olduğu haber metinleri, basın etiği ilkeleri bağlamında da değerlendirilebilir.

3. TOPLUMSAL CİNSİYETE YÖNELİK ŞİDDET HABERLERİ VE HABER FOTOĞRAFLARINA İLİŞKİN ETİK KURALLAR

Medyada şiddet içeren haberler, haber değeri taşıdığı için yayınlanmaktadır. Varolan gazetecilik anlayışı içinde olumsuzluk niteliği taşıyan “şiddetin kendisi, bizzat haberdır” (İnal 2008: 73). Aynı durum şiddet içeren haber fotoğrafları için de geçerlidir. Yazılı basının tiraj kaygısıyla okuyucunun ilgisini çekmeye çalışması ve sansasyon yaratmaya yönelik habercilik anlayışı, haber ve haber fotoğraflarında belirli hak ihlallerini de beraberinde getirmektedir.

Basın ya da gazetecilik mesleğine ilişkin, liberal paradigmaya dayanan geleneksel etik ilkeler arasında; haberin olaya dayanması, tarafsızlık, doğruluk, nesnellik ve dengelilik ilkeleri ön plana çıkmaktadır (İnal 2010: 256). Dursun (2010: 25-26)’a göre gazeteciler, uzun zaman bu geleneksel kurallara bağlı kalarak, özellikle kadına yönelik şiddete ilişkin haberleri, iyi bir şekilde aktarabileceklerini düşünmüşler; haberin, bütün bilgi unsurlarının (kim, nerede, nasıl, ne zaman, ne ve neden) tamamlanmış, bütün taraflara söz hakkı verilmiş ve yorum katılmamış bir biçimde yazılmasının, kadınlar lehine sonuçlanacağını varsaymışlardır. Ancak var olan durum bunun tersini göstermiştir. Bu bağlamda Dursun (2010: 26), özellikle habere ilişkin bu ön kabullerin, “tam da şiddet gören ve ezilen kadın lehine bir haberciliğin gerçekleştirilmesinin önündeki temel engellerden biri olduğunu” belirtmektedir. Diğer taraftan, bu ilkelerin tam olarak uygulandıkları koşullarda, medyadaki cinsiyetçi söyleme ilişkin önemli ölçüde bir farklılaşma olacağı kabul edilmektedir (Dursun 2010: 26).

Özellikle 1970’lerden itibaren dünyadaki basın kuruluşları, toplumsal cinsiyet ilişkilerinde eşitliği temel alan ve kadına yönelik şiddete ilişkin farkındalık yaratmayı amaçlayan belirli etik ilkeler belirlemeye başlamışlardır (Dursun 2010: 24-25). Türkiye’de de söz konusu ilkelere örtüşen etik kurallar bulunmaktadır. Bu bağlamda, Türkiye’de haber ve haber fotoğraflarının yayınlanmasında toplumsal cinsiyete ve şiddete ilişkin etik ilkelere değinmek yerinde olacaktır. Bu etik kurallar Türkiye Gazeteciler

Cemiyeti (TGC)'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nde ele alınmaktadır (3). Buna göre bildirgenin gazetecinin temel görevleri ve ilkelerine ilişkin üçüncü maddesi şu şekilde düzenlenmiştir (TGC 2012):

Gazeteci; başta barış, demokrasi ve insan hakları olmak üzere insanlığın evrensel değerlerini, çok sesliliği, farklılıklara saygıyı savunur. Milliyet, ırk, etnisite, cinsiyet, dil, din, sınıf ve felsefi inanç ayrımcılığı yapmadan tüm ulusların, tüm halkların ve tüm bireylerin haklarını ve saygınlığını tanır... Gazeteci; her türden şiddeti haklı gösterici, özendirici ve kışkırtan yayın yapamaz.

TGC'nin Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi'nin Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları başlıklı bölümünde yer alan ve şiddete yönelik haber ve haber fotoğraflarıyla ilişkili olan etik ilkeler ise şu şekilde özetlenebilir (TGC 2012):

Çocuk: Çocuklarla ilgili suçlarda ve cinsel saldırılarda sanık, tanık ya da mağdur (maktul) olsun, 18 yaşından küçüklerin açık isimleri ve fotoğrafları yayınlanmamalıdır. Çocuğun kişiliğini ve davranışlarını etkileyebilecek durumlarda, gazeteci, bir aile büyüğünün veya çocuktan sorumlu bir başkasının izni olmaksızın çocukla röportaj yapmamalı veya görüntüsünü almaya çalışmamalıdır.

Cinsel saldırılar: Cinsel saldırı mağdurlarının fotoğrafları, görüntüleri veya kimlikleri, açık kamu yararı olmadıkça yayınlanmamalıdır.

TGC tarafından British Council'm da desteğiyle hazırlanan, Medya ve Çeşitlilik Kılavuzu (4) "kadın ve cinsel yönelim", "kültürel çeşitlilik" ve "çocuk" konularında belirli etik yükümlülükler getirmektedir. Bu ilkelerden toplumsal cinsiyet ve şiddete ilişkin olanları aşağıda verilmektedir (British Council 2012):

-Kadın bedeninin cinsel çağrışımlar yaratacak biçimde, gereksizce görselleştirilmesinin önüne geçmenin yollarını düşünmelidir.

-Dilin içinde yerleşik, bir cinsi ya da cinsel yönelimi diğeri karşısında aşağılayan cinsiyetçi ve homofobik sözcük ve söylemlerin dönüştürülmesi konusunda duyarlı olmalı, yanlış sözcük

ve terimlerin yerine eşitlikçi bir söylemi geliştirmek için çaba göstermelidir.

-Cinsiyetleri ve cinsel yönelimleri nedeniyle şiddete uğrayanlarla ilgili haberlerde mağdurların onurunun korunmasına gereken özen gösterilmelidir.

-Cinsiyet ayrımcılığına dayalı şiddet hiçbir biçimde meşru gösterilmemeli, şiddetin toplumsal düzlemdeki önemini azaltacak sansasyonel kullanımlardan ve mizah malzemesine dönüştürme eğilimlerinden uzak durulmalıdır.

-Mağdurun kimliği gizli tutulmalı, kimliğin teşhisine yarayacak diğer bilgiler de verilmemelidir (ad, fotoğraf, adres, yerel odaklı haberler için yerleşim birimi vb.).

-Mağduru küçük düşürücü durumlarda gösteren fotoğrafların kullanılmasından kaçınılmalıdır.

-Taciz ve tecavüz gibi cinsel suçların haberleştirilmesinde kullanılan dile özen gösterilmelidir. Saldırganın ifadesinden yararlanılarak hazırlanan metinlerin mağdur açısından yaralayıcı olabileceği göz önünde bulundurulmalıdır. Bu haberlerde kullanılan görsel malzeme ile anlatım biçiminin pornografik (5) ve özendirici çağrışımlar yaratmamasına dikkat edilmelidir.

TGC'nin Gazetecinin Doğru Davranış Kuralları arasında bulunan ve fotoğraf, görüntü kullanımına ilişkin olan genel ilkeler ise aşağıda yer almaktadır (2012):

Fotoğraf ve görüntü: Fotoğraf ve görüntünün güncel olup olmadığı açık biçimde belirtilmeli, canlandırma görüntülerde de bu, izleyicinin fark edebileceği biçimde ifade edilmelidir.

4. YÖNTEM

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet hem kadınları hem de erkekleri kapsamakta; kadınların ve erkeklerin toplumsal olarak tanımlanmış kadınlık ve erkeklik rollerinden kaynaklı olarak yaşadıkları tüm şiddet türlerini içermektedir (Altunay ve Arat 2008: 16). Bundan dolayı bu çalışmada, yazılı basında hem kadına ve erkeğe yönelik uygulanan hem de kadının ve erkeğin uyguladığı şiddete yönelik haberler ve haber fotoğrafları ele alınmıştır. Bunun yanı sıra,

toplumsal güç ilişkileri ve toplumsal cinsiyet rolleri açısından değerlendirilebilecek olan, kadın ve erkeğin çocuklar (6) üzerindeki şiddeti ve farklı cinsel kimlik yönelimlerine karşı şiddet de araştırmaya dahil edilmiştir. Buna yönelik olarak 7 Ekim 2011 tarihi araştırmanın başlangıcı olarak alınmıştır. Bunun nedeni, söz konusu tarihte Haber Türk gazetesinde yayınlanan bir haber fotoğrafıdır. Gazete, bu tarihte eşi tarafından bıçaklanarak öldürülen Şefika Etik'in yarı çıplak ve bıçaklanmış haldeki fotoğrafını "buzlama (7)" yapmadan, sürmanşet olarak yayınlamış ve bu yayıncılık şekli gerek akademik çevrelerde gerekse medyada uzun süre tartışılmıştır. Söz konusu haber ve haber fotoğrafı, yazılı basında özellikle kadına yönelik şiddet haberlerinin temsilindeki durumu ortaya koyması açısından önemlidir. Bundan dolayı 7 Ekim 2011 dahil olmak üzere iki haftalık süreç, araştırma kapsamına alınmıştır. 7 Ekim ve 20 Ekim tarihleri arasında yayınlanan ve bu dönemde tiraj açısından en yüksek orana sahip Zaman, Posta, Hürriyet, Sabah ve HaberTürk (8) gazetelerinde (Medyatava 2012) yer alan şiddet olaylarına ilişkin haberler incelenmiştir. Tiraj açısından yapılan bu seçimin nedeni Türkiye'de bulunan gazete okuyucularının, haberleri en çok bu beş gazeteden alması olarak açıklanabilir. Bunun yanı sıra, gazetelerle ilgili olarak, Zaman gazetesinin muhafazakar bir yayın politikasına sahip olduğu, diğer gazetelerin ise liberal ana akım medya içinde yer aldığı söylenebilmektedir.

Çalışma, kadına/erkeğe yönelik şiddet ve kadının/erkeğin uyguladığı şiddete ilişkin haber metinleri ve haber fotoğraflarıyla sınırlıdır. Dolayısıyla söz konusu dönem ve gazetelerde yapılan çalışmada hem metin analizi hem de fotoğraf analizi gerçekleştirilmiştir. Metin analizinde, eleştirel söylem çözümlemelerinden yola çıkılmıştır. Söylem hem varolan iktidar ilişkilerinin yeniden üretildiği hem de mücadelenin verildiği alanlardan biridir. Eleştirel söylem çalışmaları ise toplumdaki eşitsiz güç ilişkilerinin söylemde nasıl yapıldığını/inşa edildiğini ve yeniden üretildiğini açıklamaya çalışmaktadırlar. Bu bağlamda çalışma, van Dijk ve Fairclough gibi eleştirel söylem analizi kuramcılarının çalışmalarından hareketle, özellikle haberlerdeki aktörlere ve haberlerde neyin ön plana çıkarıldığına, ana olayın nasıl sunulduğuna, bağlam/artalan bilgilerine ve sözcük

seçimlerine odaklanmıştır(9). Söylem analizinde, haber metinlerinin yanı sıra özellikle haber başlıkları değerlendirilmeye alınmıştır. Analizde, haberlerde ön plana çıkarılan konular; haberlerde şiddet eylemlerine ilişkin neden-sonuç ilişkilerinin nasıl kurulduğu; şiddet görene ya da şiddetin failine ilişkin kullanılan sözcükler ve tanımlamaların neler olduğu; kadına ve erkeğe yönelik şiddet haberlerinin temsilinde ne tür fark ve benzerliklerin bulunduğu değerlendirilmeye çalışılmıştır. Haber fotoğraflarının analizi, fotoğraflarda neyin-nasıl temsil edildiğinin anlamlandırılmasına yönelik olarak tasarlanmış ve bu konuda Barthes (1979: 87-89)'ın göstergebilim analizinde (10) temel aldığı "düz anlam" ve "yan anlam" kavramlarından yola çıkılmıştır (11). Düz anlam anlamlandırmanın ilk düzeyini oluşturmakta; göstergenin ilk planda görünen, aşikar ve toplum tarafından üzerinde uzlaşmış anlamına odaklanmaktadır. Anlamlandırmanın ikinci düzeyini oluşturan yan anlam ise göstergenin, kullanıcıların duyguları ve sosyo-kültürel değerleriyle buluştuğunda ortaya çıkan anlamına ilişkindir. (Barthes1979: 87-89; Fiske 1996: 115-116). Özetle düz anlam fotoğraflarda gösterilenin ya da temsil edilenin "ne" olduğuna ilişkinken, yan anlam bunların nasıl temsil edildikleri ve nasıl anlamlandırılacakları sorusunun karşılığını oluşturmaktadır. Bu kavramlardan yola çıkılarak analizde düz anlama yönelik "fotoğraflarda görünen nedir?", yan anlama ilişkin olarak da "ne-nasıl temsil edilmektedir?" sorularından hareket edilmiştir. Çalışmada bu sorular kapsamında şiddet olaylarına ilişkin hangi fotoğrafların kullanıldığı ve bunların nasıl anlamlandırılacağı; haber fotoğraflarında kadın ve erkeğin temsiline ilişkin benzerlik ya da farklılıkların olup olmadığı değerlendirilmeye çalışılmıştır. Bununla beraber çalışmada, haberlerin ve haber fotoğraflarının değerlendirilmesi bağlamında, basın etiği ilkeleri göz önünde bulundurulmuştur. Son olarak çalışmada gerekli görülen durumlarda ve nitel verileri desteklemek amacıyla, sayısal verilere başvurulmuştur.

5. BULGULAR VE YORUM

Bu çalışmada, Sabah, Haber Türk, Posta, Hürriyet ve Zaman gazetelerinde, hem kadına ve erkeğe yönelik uygulanan hem de kadının ve erkeğin uyguladığı şiddete yönelik haber ve

haber fotoğrafları değerlendirilmiştir. Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet bağlamında çocukların ve farklı cinsel kimliklere sahip olan bireylerin uğradıkları ya da uyguladıkları şiddet de araştırma kapsamında bulunmaktadır. Buna göre söz konusu gazetelerde yayınlanan, çocuklara kadın-erkekler tarafından uygulanan ve çocuklar tarafından kadınlara uygulanan şiddet haberleri ve erkekler tarafından farklı cinsel kimlik yönelimi olan bireylere uygulanan şiddet haberleri de değerlendirme kapsamına alınmıştır. Araştırma kapsamındaki haberlerde çocuğun erkeğe uyguladığı, kadının farklı cinsel kimlik yönelimi olan bireylere uyguladığı ve farklı cinsel kimlik yönelimleri olan bireylerin erkek-kadın-çocuğa uyguladığı şiddete ilişkin veriye rastlanmamıştır. Bu kapsamda ilk olarak çalışmanın belirli nicel ve nitel bulgularına genel olarak değinmek gerekli görülmektedir.

Toplumsal cinsiyete dayalı şiddet olgusuyla ilgili olarak Sabah gazetesinde 46, Haber Türk gazetesinde 57, Posta gazetesinde 53, Hürriyet gazetesinde 45 ve Zaman gazetesinde 8 haber tespit edilmiştir. Dolayısıyla çalışma, toplam 209 haber ve bu haberlere ait haber fotoğrafları üzerinden gerçekleştirilmiştir.

Erkeğin şiddetine yönelik sayısal verileri şu şekilde özetlemek mümkündür: Erkeğin kadına şiddetine yönelik 101, erkeğin erkeğe şiddetine yönelik 39 haber saptanmıştır. Erkeğin farklı cinsel kimlik yönelimli bireylere şiddetine ilişkin yayınlanan haber sayısı 4, erkeğin çocuğa şiddetine yönelik yayınlanan haber sayısı 13, erkeğin diğer erkek ve kadına uyguladığı şiddete yönelik haberi sayısı ise 6'dır. Dolayısıyla gazetelerde en fazla ve toplam 163 sayıyla erkeğin uyguladığı şiddet haberlere konu olmuştur.

Çalışmada kadının şiddetine ilişkin sayısal veriler şöyledir: Kadının erkeğe şiddetine yönelik 10, kadının kadına şiddetine yönelik 7, kadının çocuğa şiddetine yönelik 9 haber saptanmıştır. Dolayısıyla gazetelerde kadınların uyguladığı şiddete ilişkin toplam 26 haber bulunmaktadır. Bunun yanı sıra, erkek ve kadının birlikte diğer erkeğe uyguladığı şiddet haberi sayısı 1, erkek ve kadının birlikte diğer kadına uyguladığı şiddet haberi sayısı da 5'tir. Çalışmada çocuğun kadına uyguladığı şiddeti

konu alan 2 haber bulunmaktadır. Gazetelerde cinsiyeti veya faili belli olmayan kişilerin erkeklere uyguladığı şiddet 6 haberle, kadınlara uyguladıkları şiddet 5 haberle, çocuklara uyguladıkları şiddet ise 1 haberle yer almıştır (12).

Araştırma kapsamında bulunan söz konusu şiddet haberleri, gazeteler yayımlandıkları tarihte yeni gerçekleşmiş olan ya da bir süre önce gerçekleşmiş ancak yargı süreci yeni başlamış-devam eden ya da bitmiş olan olaylara ilişkindir. Bu olayların çoğu Türkiye'de, küçük bir kısmı ise yurt dışında gerçekleşmiştir (13). Şiddet olaylarına ilişkin haberlerin bir bölümü gazetelerin birinci sayfalarında yayınlanırken, büyük bir kısmı iç sayfalarda yayınlanmıştır. Bunun yanı sıra şiddet olaylarına ilişkin haberlerin hemen hepsinde fotoğraf kullanıldığı tespit edilmiştir. Bu haber fotoğraflarının hiçbirinde fotoğrafı çeken foto muhabirinin adı belirtilmemiştir.

Gazetelerde yer alan şiddet haberlerinin, genel anlamda fiziksel ve cinsel şiddet üzerine odaklandığı tespit edilmiştir. Gazeteler, şiddetin diğer biçimlerine önem vermemişler; diğer şiddet biçimleriyle ilgili olan olaylarda ise yine olayların fiziksel veya cinsel şiddetle ilişkili yönlerini öne çıkarmışlardır. Gazetelerde yer alan haberlerde fiziksel şiddet olayları yaralama, darp etme, zorla kaçırarak alıkoyma ve öldürmeyi; cinsel şiddet olayları ise tacizi, tecavüzü ya da zorla fuhuş yaptırmayı içermektedir. Bu bağlamda sadece psikolojik şiddeti (sözlü tehdit, sıkıştırma, korkutma, üzerinde baskı kurma) ele alan az sayıdaki habere örnek olarak Sabah gazetesinde yer alan "Pis çingene" sözü cezasız kalmadı" (16 Ekim 2011: 22) başlıklı haber ve Haber Türk'ün erkeğin sözlü hakaretini ve tehdidini konu alan "Kocasından kaçtı polise sığındı" (19 Ekim 2011: 25) başlıklı haber verilebilmektedir.

Gazete haberlerinde genel olarak başvuru alan haber kaynakları şunlar olmuştur: Şiddeti uygulayanlar, şiddete maruz kalanlar; şiddeti uygulayanların ya da uğrayanların avukatları, akrabaları ya da tanıdıkları; görgü tanıkları; polisten alınan ifadeler, emniyet müdürlüğü ya da yargı organlarını temsil eden görevliler. Genel olarak başvuru alan bu haber kaynaklarının yanı sıra kışlada işkence sonucu öldürülen Uğur Kantar'a ilişkin haberlerde, Genel Kur-

may Başkanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri gibi resmi kurumların açıklamalarına da başvurulduğu görülmektedir. Bunun yanı sıra haber metinlerinde bu haber kaynaklarına genel olarak eşit şekilde yer verildiği tespit edilmiştir.

Şiddet olaylarını konu alan haberlerde gazetelerin bazı ortak tanımlamaları kullandıkları tespit edilmiştir. Genel olarak haber metinlerinde kullanılan olay tanımlamaları, sansasyon yaratmaya yönelik ve dikkat çekici olan “vahşet”, (H 9 Ekim 2011: 4), “tecavüz dehşeti” (P 12 Ekim 2011: 6), “korkunç cinayet” (S 12 Ekim 2011: 3) gibi tanımlamalardır. Olaylara ilişkin bu tanımlamalar özellikle haber başlıklarında yer almıştır. Haberlerde şiddet uygulayanlar ve bu dolayısıyla suç işleyenler için de ortak olarak zanlı, katil zanlısı, katil ya da sanık tanımlamaları yapılmaktadır.

Çalışmada ayrıntılı olarak haber metinleri ve haber fotoğrafları üzerinde gerçekleştirilen nitel değerlendirmeler, aşağıda bulunan başlıklar altında sunulmaktadır.

5.1. Şiddet Haberlerinde Erkekler

Söz konusu beş gazetede yapılan analize göre, haberlerde erkekler hem şiddet uygulayan hem de şiddete maruz kalanlar olarak konumlandırılmıştır. Ancak analizin gerçekleştirildiği 209 haberin 163’ü erkeklerin şiddetini konu almaktadır. Dolayısıyla genel tablo; erkeklerin kadınlara, diğer erkeklerle, çocuklara ve eşcinsellere uyguladıkları şiddete odaklanıldığını göstermektedir. Bu durum var olan ve gazetelerin yayımlandığı tarihlerde gerçekleşen ya da gündemde olan olayların failinin genel olarak erkekler olduğunu da göstermektedir.

Erkeğin şiddeti: Söz konusu haberlere göre erkekler eşleri ve sevgilileri başta olmak üzere çocuklarına, arkadaşlarına ya da tanımadıkları kişilere şiddet uygulamışlardır. Erkeklerle ilişkin kullanılan özel tanımlamalar, çoğunlukla kadınlara uyguladıkları şiddet söz konusu olduğunda ortaya çıkmaktadır. Bu durumlara ilişkin haberlerde erkeklerin eş, koca, baba, abi ya da sevgili gibi rolleriyle ele alındığı görülmektedir. Kadına yönelik şiddeti uygulayan erkekler için kullanılan diğer tanımlamalar ise şu şekilde özetlenebilir:

“Cani” (P 13 Ekim 2011: 3), “canavar koca” (P13 Ekim 2011: 3), “kadın katili”/ “eli kanlı koca” (HT 8 Ekim 2011: 1, 23), “gözü dönmüş koca” (P 20 Ekim 2011: 4), “işsiz koca” (HT 8 Ekim 2011: 1, HT 9 Ekim 2011: 1-8, H 9 Ekim 2011: 4), “tacizci” (S 8 Ekim 2011: 7), “dayakçı eş/koca” (H 12 Ekim 2011: 4, HT 7 Ekim 2011: 1, Z 15 Ekim 2011: 19); “sapık” (P 11 Ekim 2011: 5, S 10 Ekim 4, HT 11 Ekim 2011: 3) (14).

Yukarıdaki örnekler genel olarak erkeğin kadına yönelik şiddetine ilişkin haberlerde kullanılan kelime tercihlerini oluşturmaktadır. Bunun yanı sıra erkeklerin kadınların yanı sıra çocuklara uyguladığı cinsel şiddet olaylarında da “tacizci”, “sapık” gibi tanımlamalar kullanılmıştır. Benzer şekilde babanın çocuğunu özellikle “namus” nedeniyle öldürdüğünü belirttiği bazı haberlerde ise “canavar baba” tanımlaması kullanılmıştır. Bu konuda gazeteler tarafından tercih edilen, erkek faille ilişkin “işsiz koca” gibi tanımlamalarla erkeğin ekonomik durumunun kötü olmasından dolayı kadına şiddet uyguladığı anlamı yaratılmaktadır. Özellikle erkeğin ekonomik durumunun ve statüsünün yüksek olduğu durumlarda ise şiddet uygulaması onun “dengesizliğine” verilerek açıklanmaktadır (HT 14 Ekim 2011: 13). Aynı şekilde “cani koca”, “canavar koca”, “dayakçı koca” vb. tanımlamalar, erkeğin kişisel ya da psikolojik olarak şiddete yatkınlığından ya da rahatsızlıklarından dolayı şiddet uyguladığı anlamını yaratmaktadır. Bunun yanı sıra haber metinlerinde erkeklerin kadınlara yönelik şiddetine ilişkin olarak failin alkol kullanması ya da uyuşturucu madde bağımlılığına ilişkin artalan bilgilerine de yer verilmektedir (HT 9 Ekim 2011: 1-8, P 10 Ekim 2011: 4, HT 10 Ekim 2011: 4, Z 9 Ekim 2011: 18). Böylece metinlerde, alkol ve uyuşturucu madde kullanımı da şiddet uygulama nedenleri arasında gösterilmektedir.

Kadınlara erkekler tarafından uygulanan şiddet bağlamında, haberlerde anlamsal olarak kurulan şiddetin nedenleri şu şekilde özetlenebilir: Kadının erkeğin birlikte olma teklifini reddetmesi, erkekle cinsel ilişki kurmaması, erkeği aldatması, kadın ya da çocuğun namusu, boşanma sonrası çocukların velayeti konusundaki tartışmalar, kadının boşanmak ya da ayrılmak istemesi, kadının barışmak istememesi, kıs-

kançlık, geleneksel namus ya da töre değerlerine bağlı olarak beliren “elalem ne der” kaygısı, kadın ya da çocuğun “erkeklerle gezmesi”,-erkeklerde aldatma olarak yorumlanan-kadının aşırı makyaj yapması ve telefonla konuşması. Haber metinlerinde kurulan bu nedensel ilişkiler, aynı zamanda erkeğin şiddetini meşrulaştırma yönünde işlev görmüşlerdir.

Genel olarak haber metinlerinde şiddet, erkekler tarafından sürekli tekrarlanan ve erkeklerin tüm girişimlerine ve uyarılarına rağmen onları dinlemeyen kadınların ve çocukların eylemlerinin bir sonucu olarak sunulmuştur. Haberlerde namus gibi geleneksel değerler de bu şekilde meşrulaştırılmıştır. Bu anlamsal yapı, haber metinlerinin yanı sıra gazetelerin haber başlıklarında da kullanılmıştır. Haber başlıklarında da yer alan “mahalle baskısı”, “elalem ne der” gibi kullanımlar ise şiddet kullanımının toplumsal yönüne işaret ediyormuş izlenimi vermekle beraber, bu durum yüzeysel olarak ele alınmıştır. Ayrıca, şiddet eyleminde bulunan erkekler ara başlıklara da taşınan “utanacağına konuşuyor” (P 8 Ekim 2011: 5) gibi sözlerle eleştirilse de olayların sansasyonel yönü ön plana çıkarılmıştır. Şiddet uygulayan erkeklerin bu nedensel ilişkilere yönelik tanımlamaları, haber başlıklarında da tırnaklı ya da tırnaksız ifadelerle yer almıştır. Bu başlıklardan örnekler vermek mümkündür:

Erkeklerle geziyor diye kızını boğdu (S 12 Ekim 2011: 3)

“Elalem ne der” infazı (S 13 Ekim 2011: 1)

Boşanmak isteyen eşe 3 kurşun sıktı (S 18 Ekim 2011: 3)

Canavar koca imama laf etti (P 8 Ekim 2011: 5)

Aşırı makyaj yapıyor diye 14 yıllık karısını öldürdü (Z 20 Ekim 2011: 3)

Mahalle baskısı katil etti (HT 11 Ekim 2011: 17)

Boşanma davasından çıktı karısını dövdü (HT 12 Ekim 2011: 17)

Barışmayan eşini vuran koca tutuklandı (HT, 19 Ekim 2011: 25)

Kıskançlık krizine kan karıştı (H, 19 Ekim 2011: 3)

Yukarıdaki anlamsal kuruluşların yanı sıra şiddetin faili olan erkeklerle ilişkin kullanılan sözcük seçimleri de şiddetin nedeninin anlamlandırılması açısından önemli olmaktadır. Şiddet uygulayan erkekler için “belalı aşık” (H 16 Ekim 2011: 1), “çalgın aşık” (S 19 Ekim 2011: 7) gibi tanımlamalarla erkeklerin -kadın dolayısıyla-birbirlerine ve kadınlara yönelik şiddeti; kadına beslenen aşk, sevgi ya da “platonik aşk” (S 7 Ekim 2011: 8) nedenlerine bağlanmıştır. Bu tanımlamalar haber metinlerinin yanı sıra haber başlıklarında da kullanılmıştır. Dolayısıyla okuyucunun anlamlandırması ilk planda erkeklerin duygularından dolayı şiddet uyguladıklarına yönlendirilmiştir.

Erkeğin kadın ve çocuklara ilişkin özellikle cinsel şiddetini ele alan haber metinlerinde, şiddet süreci oldukça ayrıntılı olarak verilmiştir. Haber metinlerinde kadın ve çocukların nasıl, nerede ve kaç kez tecavüze uğradıkları ya da nasıl taciz edildikleri ayrıntılı olarak verilmekte; haber bir anlamda pornografik bir metine dönüşmektedir. Bu konuya ilişkin en radikal söylem, Posta gazetesinde “Sosisli tecavüze 21 yıl hapis” (16 Ekim 2011: 5) başlıklı haberde yer almaktadır. Haber metninde kadına kaç kişinin, nasıl, ne kullanarak tecavüz ettiğini öyküleştirilerek işlenmektedir. Metinde kullanılan “üzerine çullandı”, “soktu” vb. eril dile özgü tanımlamalarla, olumsuzlanması gereken cinsel şiddet, haber söyleminde olumlanarak pornografik bir şiddete dönüşmektedir. Söz konusu haber metnini destekleyen fotoğraf ise metindeki pornografiyi görselleştirmektedir.

Haber metinlerine erkeklerin erkeklerle ilişkin şiddeti, nedeni bilinen (futbol sırasında faul yaptın tartışması, erkeğin babasına hakaret edilmesi, gürültü tartışması, yan bakma, kız meselesi vb.) ya da bilinmeyen kişisel tartışmalara indirgenmiştir. Bu nedenlerin altında yatan ve erkekliğin toplumsal cinsiyet olarak inşasıyla ilişkili olan olgulara ise haber metinlerinde değinilmemiştir. Erkeğin erkeğe uyguladığı şiddete ilişkin olarak yayınlanan birçok haberde, uygulanan şiddetin kadınlar dolayısıyla gerçekleştiği de belirtilmektedir. Bu haberler erkekler arası düşmanlık/rekabette kadının nesneleştirilmesi ve kadınların erkekler tarafından korunmasına ilişkin haberlerdir. Haberlerde şiddet nedenleri ise erkeğin kadının eşinin yerine geçme isteği, kadının birlikte olduğu

erkekten kurtulmak, kadının ailesini ilişkinin önünde engel görmek, kızına/kardeşine v.b. şiddet uygulayan ya da ayrılmak istemeyen/isteyen erkeği cezalandırmak şeklinde verilmektedir.

Haberlere konu olan erkekler arası güç mücadelesinde erkekler, saldırgan ve şiddet eğilimli bireyler olarak haber metinlerinde yer almışlardır. Şiddet eylemlerinin nedenleri ise kişiselleştirilmiştir. Haber metinlerinde erkeğin erkeğe şiddetine ilişkin olarak, er Uğur Kantar'ın kışlada şiddete maruz kalarak öldürülmesi de benzer bir biçimde ele alınmıştır. Erkekliğin inşası açısından önemli bir kurum olan orduda gerçekleşen olay; dayak ya da işkence olarak nitelendirilmiştir. Ancak şiddet, genel olarak ordu içindeki birkaç alt rütbeli askerin sorumlu olduğu münferit ve kişisel bir olay olarak yansıtılmıştır (HT 15 Ekim 2011: 1, 19, P 18 Ekim 2011: 15, S 14 Ekim 2011: 1-4). Bazı haberlerde ise şiddetin gerçekleştiği tamamen reddedilmiştir (HT 18 Ekim 2011: 21). Bu süreçte, haber kaynağı olarak ise Genel Kurmay Başkanlığı ve Türk Silahlı Kuvvetleri gibi resmi kurumların açıklamalarına da başvurulmuş; haberin anlamı ise bu kaynakların tanımlamaları doğrultusunda kapanmıştır.

Erkeğe şiddet: Haber metinlerinde şiddete uğrayan erkeklere ilişkin olarak kullanılan tanımlamalar oldukça kısıtlıdır. Örneğin kadınlar için sıklıkla kullanılan kurban kelimesi iki haberi tanımlayan “Bu sefer kurban erkek” (HT 13 Ekim 2011: 13) üst başlığında kullanılmıştır. Söz konusu iki haber ise sırasıyla erkeğin -kadın dolayısıyla- erkeğe ve kadının erkeğe şiddetine ilişkindir. Kurban kelimesi, “Kendisiyle sevişmeyen sevgilisini ‘sen top musun deyip’ bıçakladı” ve “Damadını çivili sopayla öldürdü” başlıklı haberlerdeki şiddete uğrayan erkekleri nitelemek amacıyla kullanılmıştır. Benzer şekilde “talihsiz adam” (S 10 Ekim 2011: 3) tanımlaması da haber metinlerindeki bu kısıtlı kullanıma örnektir.

Erkekler şiddete uğradıklarında çoğu kez kendi isimleri, olaydaki veya aile içindeki rolleriyle haberlerde yer almışlar ve şiddete uğrasalar da çaresiz/kurban olarak konumlandırılmamışlardır. Bu bağlamda “Afitap’tan korkuyorum” (H 9 Ekim 2011: 11) başlıklı haber, kadının şiddeti karşısında çaresiz/edilgin olarak konum-

landırılan erkeğe ilişkin, gazetelerde ender olarak rastlanan haberlerdendir. Haberin fotoğrafında da erkeğin çaresizlik durumu desteklenmektedir: elini duvara yaslayan kişi, yüzünü de el ve kollarıyla gizlemekte ve beden diliyle bitkin/üzgün bir tavrı yansıtmaktadır. Haber, yurtdışında yayınlanan bir gazeteden alınmıştır. Almanya’da gerçekleşen olayda eski kocasını darp eden ve onu öldürtmeye çalışan kadının fotoğrafı ise bulunmamaktadır. Gazetede haber, aile içi şiddet acil yardım hattının logosu ve logoda yer alan telefon numarasıyla beraber verilmiştir.

Gazetelerde özellikle 7 ve 8 Ekim 2011 tarihlerinde, bir travesti cinayetiyle ilgili olarak yayınlanan haberlerde, farklı bilgiler ön plana çıkarılmıştır. Bunlar, erkek kardeşi tarafından hastanede vurularak öldürülen kişinin cinsel kimliğine yönelik bazı açıklamalar ve artalan bilgileridir. Haber Türk gazetesi 8 Ekim 2011’de yayınladığı haberde “Son sözleri ayy abi oldu” alt başlığını kullanırken, Posta gazetesi ise öldürülen kişinin hastanede de kadın giysileriyle bulunduğunu belirtmiş ve travesti kelimesini ise parantez içinde “kadın kıyafetleri giymekten hoşlanan eşcinsel” olarak açıklamıştır. Bu bilgiler diğer gazetelerde yer almamıştır. Kişinin cinsel kimlik yönelimine ilişkin bir anlamda “mizahi”(!) bir şekilde kullanılan bu açıklamaların cinayete ilişkisi bulunmama ile beraber, bu kullanımlar medyada cinsel kimlik yönelimine ilişkin ayrımcı ve cinsiyetçi söyleme de örnek niteliğindedir. Diğer taraftan bu haberlerde töre ya da namus ögesi ve kişinin cinsel tercihi ön plana çıkarılmıştır. “Travesti kardeşe üç kurşun” (HT 7 Ekim 2011: 5) başlıklı haberin spotunda kullanılan abiye ait “namusumu temizledim” sözleri ve “Travesti töresi” (H 7 Ekim 2011: 3) başlığıyla yayınlanan haberler bu kullanıma örnektir.

5.2. Şiddet haberlerinde kadınlar

Haber metinlerinde kadınlar; kadınlara, erkeklerle ve çocuklara şiddeti uygulayan ve bu kişiler tarafından da şiddete uğrayanlar olarak konumlandırılmıştır. Ancak toplam 209 haber üzerinden gerçekleştirilen çalışmada kadınların uyguladığı şiddete ilişkin toplam 26 haber bulunmaktadır. Dolayısıyla genel tablo haber metinlerinde kadınların oldukça büyük farkla, şiddete uğrayan tarafı oluşturduklarını göstermektedir.

Kadının şiddeti: Haber metinlerinde kadınların uyguladığı şiddetin türü fiziksel ve cinseldir. Cinsel şiddete maruz kalanlar ise çocuklar ve erkeklerdir. Haber metinlerinde çoğunlukla, şiddet uygulayan kadınlara ilişkin farklı tanımlamalara başvurulmamıştır. Kadınlar, haber metinlerinde genel olarak anne, üvey anne, kız kardeş, abla, eş, sevgili vb. olarak ya da kendi isimleriyle adlandırılmışlardır. Ancak şiddeti uygulayan kadınlara ilişkin özel tanımlamalar da kullanılmıştır. Bu tanımlamalar özellikle çocuklara/çocuklarına yönelik şiddet eylemlerinin anlatımında kullanılmıştır. Şiddet uygulayan kadınlara ilişkin bu tanımlamalar “kabus anne” (H 19 Ekim 2011: 5) ya da “canavar anne”/“canavar üvey anne” (P 12 Ekim 2011: 3) gibi kadının annelik rolünü öne çıkaran tanımlamalar olmuştur. Haberlerde kadının uyguladığı şiddet, kendi çocuğuna karşı ve anneliğiyle ilgili olmasa bile, annelik durumunun öne çıkarıldığı bazı durumlar da söz konusudur (H 19 Ekim 2011: 5).

Kadınların erkeğe yönelik şiddeti uygulama nedenleri ile ilgili olarak erkeğin kadını aldatması, kadının evlilik dışı ilişkisini gizlemeye çalışması ve evlilik içi tartışmalar gösterilmektedir. Şiddetin nedenleriyle ilgili olarak bir haberde ise erkeğin kadını cinsel ilişkiye girmemesi gösterilmiştir. Haber, “Kendisiyle sevişmeyen sevgilisini ‘sen top musun deyip’ bıçakladı” (HT 13 Ekim 2011: 14) başlığıyla verilmiştir. Ancak haber metninden kadının erkeği var olan ataerkil erkeklik yargıları üzerinden aşağılaması, ikili arasında çıkan fiziksel çatışma sonucunda ise erkeği yaralanması anlatılmaktadır. Bu bağlamda, kadının haber başlığına taşınan sözleri de erkekliğin yine kabul gören erkeklik değerleri üzerinden yeniden üretilmesini beraberinde getirmektedir.

Gazetelerde kadınların çocuk ve erkeklere cinsel şiddet uyguladığına ilişkin olarak yayınlanan haberler bulunmaktadır. Bir kadının 15 yaşındaki bir erkek çocuğa cinsel istismarda bulunması “Böyle dava görülmedi” (S 12 Ekim 2011: 1) ve “ABD’de değil Adana’da oldu” (HT 12 Ekim 2011: 1) başlıklarıyla verilmiştir. Bu durum gazeteciler tarafından, özellikle Türkiye’de kadınların çocuklara tacizde/tecavüzde bulunamayacağı ve taciz/tecavüzün erkek tekelinde olduğu önyargısıyla ilişkili görülmektedir. Bunun yanı sıra

özellikle kadının erkeğe yönelik cinsel şiddet uyguladığını belirten haberler, oldukça sıra dışı durumları yansıtmaktadır. “Erkeklere tecavüz çetesi” (P Ekim 2011: 30) ve “Sperm hırsız kadınlar” (HT 15 Ekim 2011: 30) başlıklarıyla verilen bu tarz haberler, özellikle Posta ve Haber Türk gazetelerinde yayınlanmıştır. Örnek olarak verilen bu haberlerde, kadınların erkekleri kaçırıp tecavüz ettikleri ve spermlerini çaldıkları belirtilmektedir. Söz konusu haberler tamamen sansasyonel gazetecilik anlayışının ürünüdür ve okuyucunun dikkatini çekmek amacıyla yayınlanmıştır. Tümü yurtdışında gerçekleşen olaylara dayanan bu haberlerde, kadınların ruhsal bozukluklarından ya da kişisel takıntılarından dolayı şiddet uyguladıkları işlenmektedir. Posta ve Haber Türk gazetelerinde kadının (erkeğe, kadına, çocuğa) uyguladığı şiddete ilişkin olarak yer alan bu tarz haberlerden bazılarının başlıkları şöyledir:

Eşimi öldürdüm ama yemedim (HT 7 Ekim 2011: 30)

Karnından bebeğini çaldı (P Ekim 2011: 30)

Komşusunun karnını kesip bebeğini çaldı (HT 12 Ekim 2011: 30)

Yedire yedire kızımı öldürdü (P 14 Ekim 2011: 17)

Kadına şiddet: Kadınlar haberlerde, genel olarak şiddete maruz kalan kişiler olarak konumlandırılmışlardır. Haber metinlerinde özellikle şiddete uğrayan kadınların yaş durumları, “genç kadın” tanımlaması ile belirtilmiştir (HT 14 Ekim 2011: 4, S 13 Ekim 2011: 8). Aynı şekilde “kadın polis” (H 17 Ekim 2011: 40, HT 12 Ekim 2011: 5), “kadın doktor” (S 18 Ekim 2011: 16, H17 Ekim 2011: 4, P 18 Ekim 2011: 1), “kadın memur” (HT 14 Ekim 2011: 3) gibi mesleği yapan kişinin cinsiyetini de belirten tanımlamalar sadece kadınlar söz konusu olduğunda kullanılmıştır. “Üniversiteli kız” (HT 17 Ekim 2011: 4, H 17 Ekim 2011: 4) tanımlamasının da benzer olarak kullanıldığı söylenebilir. Bu tanımlamalar özellikle haber başlıklarında da kullanılmışlardır. Erkekler tarafından şiddete maruz kalan kadınlara ilişkin diğer tanımlamalardan örnekler vermek de mümkündür. Bunlar arasında özellikle “talihsiz kadın” (Z 15 Ekim 2011: 19) “koca kurbanı” (S

16 Ekim 2011: 17), “kurban yine kadın” (HT 10 Ekim 2011: 1) “kurban” (Z 13 Ekim 2011: 6) tanımlamaları ön plana çıkmaktadır.

Analiz edilen haberlerde çocuğun kadına şiddetine ilişkin 2 haber yayınlanmıştır ve bu haberler aynı olaya ilişkindir. Haberde, boşanmış olan bir kadının 17 yaşındaki oğlu tarafından, başka bir erkekle ilişkisi olduğu gerekçesiyle öldürülmesi işlenmektedir. Haber metinlerinde çocuğun, annesinin ilişkisi hakkında babasıyla iletişime geçtikten sonra annesini öldürdüğü bilgisi verilmektedir. Haber, “Dayakçı eşten boşandı oğlu boğazını kesti” (H 12 Ekim 2011: 22) ve “Babasından boşanan annesinin boğazını kesti” (Z 12 Ekim 2011: 6) başlıklarıyla verilmiştir. Dolayısıyla haber başlıklarında ölüm nedeni olarak boşanma durumu vurgulanmıştır. Bu haberlerde çocuk, geleneksel “namus” anlayışının uygulayıcısı olarak konumlanmaktadır.

5.3. Haber fotoğraflarında şiddet

Araştırmanın bulguları Türkiye’deki yazılı basının şiddete ilişkin hemen hemen tüm haberlerde fotoğraf kullandığını göstermektedir. Bu fotoğraflarda, fotoğrafları çeken foto muhabirleri belirtilmemiştir. Bu durum ise etik sorunlara yol açmıştır. Haberlerde kullanılan fotoğraflar gerek şiddet gören gerekse şiddeti uygulayanlara ait fotoğraflardır. Haberlerde faile ya da şiddete uğrayana ilişkin eski fotoğraflar ya da olay sonrası çekilen fotoğraflarda kullanılmıştır.

Kullanılan ve eski dönemlere ilişkin olan fotoğraflar genel olarak vesikalıklardır. Özellikle erkeğin kadına aile içi ya da aile içi olmayan şiddetine ilişkin haberlerde kullanılan eski fotoğraflar, aynı zamanda çiftlerin gündelik/eski güzel günlerine ilişkin birliktelik fotoğraflarından oluşmaktadır (HT 14 Ekim 2011: 13, P 20 Ekim 2011: 20). Bu tarz fotoğrafların haberlerde kullanılması ise dramatik bir biçimde kurulan haber öykülerini desteklemek ve haberin dramatik etkisini artırmak amacıyla taşınmaktadır. Burada ortaya çıkan anlamsal yapı çiftlerin bir zamanlar birbirlerini sevdikleri, mutlu oldukları ama bu durumun daha sonra bozulduğu şeklindedir. Okuyucuların zamansal olarak eski ve yeni karşıtlığını kurmalarını sağlayan bu fotoğraflar, aynı zamanda okuyucu-

cunun duygularını harekete geçirmeye yöneliktir.

Olay sonrasında çekilen ve haberlere eşlik eden fotoğraflarda suç mahalleri, şiddete uğrayan ve şiddet gören kişilerin fotoğrafları yer almaktadır. Bu fotoğraflarda özellikle öne çıkan; şiddeti uygulayan failerin ya olay sonrasına ya da belirli duruşmalar sonrasında, güvenlik güçleri tarafından kelepçeli/kelepçesiz olarak götürüldüğü fotoğraflardır (HT 7 Ekim 2011: 25, HT 9 Ekim 2011: 1, H 17 Ekim 2011: 3). Böylece, fotoğraflarla suçun cezasız kalmadığı ve polis, yargı gibi düzen sağlayıcılar tarafından toplumsal düzenin yeniden sağlandığına ilişkin iletiler okuyucuya aktarılmaktadır.

Faillerin ve şiddete uğrayanların fotoğraflarının yayınlanması konusunda araştırma sonuçları, gazetelerin genel geçer etik ilkelerinin olmadığını düşündürmektedir. Bazı durumlarda failer ve şiddet görenlerin fotoğrafları buzlanarak bazı durumlardaysa buzlama yapılmadan aktarılmaktadır. Bu konuda gazetelerin kendi içinde ve birbirleri arasında tutarlılık bulunmamaktadır.

Haber fotoğraflarında özellikle cinsel şiddete maruz kalanların yüzlerinin buzlanması gerekirken örneğin, “Sapık özgür kızlar tutsak” (P 19 Ekim 2011: 3) başlıklı haberde tacizcinin yüzü buzlanmıştır. Ancak “Tecavüze uğradım” başlıklı haberde kullanılan fotoğrafta, şiddete uğrayan kadının yüzüne buzlama yapılmamıştır (P 20 Ekim 2011: 3). Benzer şekilde “Kosif’e dayak suçlaması” başlıklı haberde, taciz ve darba uğradığını söyleyerek polise başvuran kadının adı soyadı ve nerede çalıştığına ilişkin bilgilerle beraber fotoğrafı da net bir biçimde verilmiştir (HT 12 Ekim 2011: 7). Örnek olarak verilen son haberlerde, failerin fotoğrafları bulunmamaktadır. Kadının çocuğa yönelik cinsel şiddetine ilişkin yayınlanan haberlerde, şiddet uygulayan kadının tüm fotoğrafları buzlanarak verilmiştir. Dolayısıyla genel anlamda failin ya da şiddete maruz kalanın öne çıkarılmasıyla ilgili bir yorumda bulunmak mümkün görünmemekle birlikte, özellikle kadınlara yönelik cinsel şiddet haberlerinde şiddete uğrayanın ön plana çıkarıldığı söylenebilmektedir. Cinsel şiddete uğradığı durumlarda kadın, fotoğraflarla öne çıkarılmıştır. Bu etik ihlallerin yanı sıra cinsel şiddete yönelik haber fotoğraf-

ları, farklı etik ihlalleri de barındırmaktadır. Bu konuyla ilgili olarak özellikle Posta gazetesinin uyguladığı bir kullanımın üzerinde durmak gerekmektedir.

Gazetede, kadınların cinsel şiddete maruz kalmasını konu alan haberlerden bazılarında, kadının cinsel nesne olarak temsiline ilişkin fotoğraflar yayınlamıştır. Diğer taraftan bu fotoğrafların habere ya da haberde sözü edilen kişilere ait olup olmadığı belirli değildir. Fotoğraflarda fotoğrafı çeken foto muhabirleri belirtilmediği gibi fotoğrafların arşiv ya da canlandırma fotoğraf olduğuna ilişkin bir bilgi de verilmemiştir. Örneğin, “Üniversiteli kıza 3 yıl striptiz yaptırıldı” (P 15 Ekim 2011: 1) başlıklı haber, striptize ve cinsel ilişkiye zorlanan bir kadını konu almaktadır. Haberin fotoğrafında ise yüzü görünmeyen, yarı çıplak ve seksi biçimde poz vermiş bir kadın bulunmaktadır. Bir diğer örnek, “Üsküdar’da bıçaklı sapık dehşeti” (P 11 Ekim 2011: 5) başlıklı fotoğrafta görülmektedir. Diğer gazetelerde de yayınlanan bu habere ilişkin fotoğrafta cinsel tacize uğrayan kadın, polis giysileri içinde götürülürken ve yüzü belirsiz biçimde görülmektedir. Ancak Posta gazetesinin kullandığı fotoğraf, sutyenin bir askısı koluna doğru kaymış ve yüzü buzlanmış bir kadın fotoğrafıdır. Son fotoğrafta benzerlik taşıyan bir diğer örnek ise “Sosisli tecavüze 21 yıl hapis” (P 16 Ekim 2011: 5) başlıklı fotoğraftır. Haber metninde ayrıntılı ve pornografik bir biçimde anlatılan tecavüz sürecine eşlik eden bu fotoğraf buzlanmıştır. Ancak fotoğrafta ellerini yüzüne kapatmış, yatay durumda ve üzerinde erkek bulunan bir kadın fotoğrafı yer almaktadır. Söz konusu fotoğrafların kullanımıyla beraber tecavüz, taciz, cinsel ilişkiye zorlama gibi cinsel şiddet eylemleri pornografik hale getirilmiş; kadın bedenleri ise cinsel nesne olarak kullanılmıştır. Bu kullanım aynı gazete tarafından, kadının erkeğe yönelik şiddetini konu alan sadece bir haberde uygulanmıştır. “Erkeklere tecavüz çetesi” (P Ekim 2011: 30) başlıklı haberin fotoğrafında elleri yatağa kelepçelenmiş ve halinden memnun görünen bir erkek bulunmaktadır. Erkeğin cinsel nesne olarak kullanımına ilişkin fotoğraf, diğerlerinden farklı olarak “temsili fotoğraf” ibaresiyle yayınlanmıştır.

Haber fotoğrafının pornografik kullanımı, sadece bu tür cinsel şiddet haberlerinde değil,

öldürülen kadınların fotoğraflarında da kendisini göstermektedir. Bu fotoğraflar şiddete maruz kalanları açık olarak göstermekte ve onları ifşa etmektedir. Bu bağlamda çalışmada pornografi kavramı, söz konusu fotoğrafların içerdiği; baskıcı şiddet, aşağılama ve fotoğraflarda mahrem olanın gösterilmesiyle ilgili olarak (Kahraman 2005: 198-208-209, Oskay 2000: 355-356) kullanılmaktadır. Örneğin, Haber Türk gazetesinin yayınladığı Şefika Etik’e ait sürmanşetten verilen fotoğrafta Etik; yarı çıplak halde sırtında bir bıçakla ve bazı iç organları, aldığı bıçak darbeleri sonucunda, bedeninin dışına çıkmış bir şekilde görülmektedir. Bu fotoğrafta Etik’in yüzü de yakından görülmektedir (7 Ekim 2011: 1). Ölüm anının açık olarak gösterildiği bu fotoğrafın yanı sıra, aynı haberin devamında da Etik’e ait arkadan çekilmiş bir fotoğraf yayınlanmıştır (HT 7 Ekim 2011: 25). Fotoğraflardaki kan, ölüm ve şiddet, mahremiyet sınırlarını aşmakta ve bireyin kişilik haklarını ihlal etmektedir. Söz konusu fotoğraflar, diğer gazetelerde yayınlanmamıştır. Etik’in fotoğrafı Haber Türk’ün gerek basın etiğini ihlalinin gerekse insan hakları ilkelerini yok saymasının bir kanıtıdır. Fotoğraf kadına şiddeti, medya yoluyla ikiye katlamaktadır. Bu fotoğraflar, sansasyonel habercilik anlayışının da bir örneğini oluşturmaktadır; böylece kadına şiddetten çok gazetenin ön plana çıkarılması da söz konusu olmaktadır.

Gazetelerde yayınlanan haber fotoğraflarında etik ilkeler, özellikle cinsel şiddete uğrayan çocukların fotoğrafları söz konusu olduğunda işlerlik göstermektedir. Gazetelerde şiddete uğrayan çocukların fotoğrafları, çocuklara yönelik cinsel şiddet söz konusu olduğunda verilmemiş ya da buzlanarak verilmiştir. Ancak özellikle çocukların öldürüldüğü durumlarda çocuk fotoğraflarının yayımlandığı ve buzlama yapılmadan da gazete sayfalarında yer aldığı görülmektedir.

SONUÇ

Türkiye, toplumsal cinsiyet ilişkileri açısından ataerkil bir yapı sergilemekte ve bu toplumsal yapı kadınların aleyhine işlemektedir. Var olan kültürel toplumsal ve ekonomik ilişkilerle de bağlantılı olan bu ataerkil anlamlandırma yapısında kadın ve erkeğe ilişkin kabul gören nitelikler ise yazılı basında yer alan şiddet haberle-

rinde de kendisini göstermektedir. Yazılı basın, genel anlamda cinsiyetçi bir tutumu haber metinlerine ve haber fotoğraflarına yansıtmaktadır. Yazılı basın cinsel saldırılara, kadınının cinsel nesne olarak ya da pornografi nesnesi olarak kullanımına, çocuklara ve farklı cinsel kimlik yönelimi olanlara ilişkin geçerli olan etik ilkeleri de tam anlamıyla uygulamamaktadır. Yazılı basını temsilen beş gazete üzerine yapılan bu çalışmanın sonuçları, yazılı basının şiddetin temsiline, toplumda var olan cinsiyet eşitsizliğini yeniden ürettiğine ilişkin daha önceki çalışma bulgularını da desteklemektedir. Bu sonuçlar şu şekilde özetlenebilir:

Söz konusu haber metinlerinde, genel olarak uygulanan şiddete ilişkin nedenler kişilerarası problemlere indirgenmekte ve sosyo/ekonomik, kültürel ve siyasal bağamlarından kopararak aktarılmaktadır. Böylelikle olayların polisiye rolü öne çıkarılmakta ve okuyucuda heyecan ya da gerilim yaratmak amaçlanmaktadır. Bu durum gazetelerin daha çok sansasyonel bir habercilik anlayışını tercih ettiğini de göstermektedir. Haberlere eşlik eden ve özellikle olay sonrası ölüm anını açık olarak gösteren fotoğrafların kullanımını da bu çerçevede değerlendirmek mümkündür. Gazetelerde yer alan şiddet haberleri, genel anlamda fiziksel ve cinsel şiddet üzerine odaklanmaktadır. Şiddet haberlerinde, erkekler genel olarak saldırgan, korkutucu ve aktif özneler olarak yer almışlardır. Çalışma sonuçları haber metinlerinde sadece erkeğin kadına yönelik şiddetinin değil, erkeğin erkeğe yönelik şiddetinin de kişiselleştirilerek meşrulaştırıldığını göstermektedir. Erkeğin erkeğe uyguladığı şiddet bağlamında değerlendirilebilecek olan ve ataerkil erkek kimliğinden kaynaklanan birçok nedensel ilişki haber metinlerinde göz ardı edilmektedir.

Haber metinlerinde kadınlar daha çok kurbanlar ve edilgen bir biçimde şiddete maruz kalanlar olarak temsil edilmişlerdir. Haber metinlerinde erkeklerin kadınlara uyguladıkları şiddetin nedenleri olarak da gösterilen alkol, uyuşturucu madde kullanımı ya da işsizlik gibi faktörler kadınların şiddetini açıklamak için kullanılmamıştır. Haberlerde kadının şiddetinin nedenleri olarak psikolojik rahatsızlıklar, kişisel takıntılar ve tuhafıklar gösterilmektedir. Kadınların belirli bir meslek sahibi olduğu durumlarda, kadın polis ya da kadın doktor gibi

tanımlamalarla, kadın olduklarının altı çizilmektedir. Buna karşın, haber metinlerinde genel olarak sadece polis ya da doktor olarak adlandırılanlar erkekler olmuş; okuyucunun tek başına doktor ya da polis olarak nitelenen kişinin erkek olduğunu anlayacağı varsayılmıştır. Araştırmanın gerçekleştirildiği haber metinleri açısından bu kullanımların tümü, cinsiyetçi bir haber dilinin varlığını göstermektedir. Çalışmada karşılan bazı haber ve haber fotoğraflarında kadının şiddete uğradığı durumlarda bile cinsel nesne ve pornografi nesnesi olarak temsil edilmesi ise bu durumu vahimleştirmektedir. Bu durum etik bir soruna işaret etmektedir. Özellikle haber fotoğraflarına ilişkin etik ilkeler bağlamında da çalışma sonuçları değerlendirilebilir.

Etik kurallar bağlamında gazetelerin kendi içlerinde ya da diğer gazetelerle tutarlı bir yayın politikasına sahip olduklarını söylemek güç görünmektedir. Gazetelerin ortak olarak etik ilkelere bağlı kaldıkları tek nokta cinsel şiddete uğrayan çocukların fotoğraflarının yayınlanmasında söz konusu olmuştur. Haber fotoğrafları, çocuklara yönelik cinsel şiddet söz konusu olduğunda ya yayınlanmamış ya da buzlanarak verilmiştir. Bunun yanı sıra haber fotoğraflarının hiçbirinde fotoğrafı çeken foto muhabirinin adı belirtilmemiştir. Kadınların cinsel nesne olarak yer aldığı canlandırma fotoğrafların canlandırma olduğu da foto altı yazılarda belirtilmemiştir. Bu gibi durumlar fotoğraflarda ciddi etik sorunlara yol açmıştır.

Çalışma sonuçlarına göre, özellikle kadın cinayetlerine ilişkin yayınlanan haber metinlerinde olumlu olarak değerlendirilebilecek bazı noktalar bulunmaktadır. Haber metinlerinde kocaları tarafından sığınma evlerinden çıkarılan kadınların ve koruma kararı çıkarılmasına rağmen polis koruması gönderilmeyen kadınların öldürülmesine ilişkin artalan bilgilerinin yer alması bu bağlamda önemlidir. Bu durum yazılı basının kadın cinayetleri konusundaki devlet politikalarını ve hukuksal süreçleri harekete geçirmesi ve bu konuda kamuoyu oluşturulmasına katkı sağlaması açısından önemli görülmektedir. Özellikle Hürriyet gazetesinin aile içi şiddete ilişkin haberlerinde “aile içi şiddet acil yardım hattı”na ilişkin logo kullanımı da kamuoyunun bilgilendirilmesi açısından olumludur. Ancak toplumsal cinsiyet ilişkilerinden

kaynaklanan şiddet, sadece aile içinde gerçekleşmemektedir. Bunun yanı sıra gazetelerin kadına yönelik şiddete ilişkin haber yayını sıklıkları, ilk planda kadına şiddeti önemsedikleri yargısını oluşturmaktadır. Ancak yukarıda özetlenen haber dili ve haber fotoğraflarına yönelik sansasyonel habercilik anlayışı, şiddetin nedenlerine ilişkin oluşturulan geleneksel yargılar, kişiselleştirme ve olayların toplumsal/kültürel bağlamlarından koparılması gibi olgular bu yargıyı geçersiz kılmaktadır.

Çalışma sonuçlarına yönelik olarak gazeteler arası bir değerlendirmeye gidildiğinde, özellikle Haber Türk ve Posta gazetelerinin sansasyonel bir habercilik anlayışını benimsedikleri ve kadın ve erkek temsilinde cinsiyetçi bir tutum sergiledikleri söylenebilmektedir. Bu bağlamda haber ve haber fotoğrafları dolayısıyla olayların temsilinde yazılı basına düşen, cinsiyetçi olmayan ve şiddete uğrayanların lehine sonuçlanabilecek bir yayıncılık anlayışını benimsemek olmalıdır. Bunun yanı sıra olayların temsilinde Zaman gazetesinin, diğer gazetelerden farklı bir yayıncılık anlayışı sergilediğini de belirtmek gerekmektedir. Gazete, söz konusu olaylara ilişkin sadece 8 haber yayınlamıştır. Zaman, bir anlamda “haber olmayan olay, olmayan olaydır” mantığından yola çıkarak şiddetin varlığını yadsımıştır. Zaman gazetesinin bulguları, gazetenin muhafazakar yayın politikasıyla örtüşmektedir. Namus cinayetleri, aile içi ya da evlilik içi tecavüz ve cinsel taciz gibi şiddet biçimleri muhafazakar, heteroseksizme ve tek eşliliğe dayalı “kutsal” aile kurumu içinde gerçekleşmektedir. Bu anlamda Türkiye’de aile içinde gerçekleşen şiddet olayları, aile kurumunun özellikle kadınlar ve çocuklar için hiç de söylendiği gibi güvenli ve huzurlu bir yer olmadığını göstermektedir. Bu şiddet olaylarının görünmez kılınması ise Türkiye’deki “kutsal” ailenin dokunulmazlığını üretmeye katkıda bulunmaktadır. Bu açıdan Zaman gazetesinin muhafazakar yayın politikası, özellikle kadın bedeni üzerinden yürütülen ve aile kurumunun kutsanmasına hizmet eden dönemin hükümet politikalarını (15) da destekler niteliktedir.

SONNOTLAR

(1) Ünsal (1996: 35) tarafından oldukça kapsamlı olarak ele alınan bu sınıflandırmada

“mala zarar”, “trafik korsanlığı”, “doğanın tahribi” gibi olgular da şiddetle ilişkileri bağlamında tartışılmaktadır.

(2) Literatürde yazılı basında erkeğin temsiline yönelik çalışmalardan çok kadının temsiline odaklanan çalışmalar bulunmaktadır. Bu çalışmalarda toplumsal cinsiyet ilişkilerinin egemen tarafını oluşturan erkeğe ilişkin verilere ulaşmak da mümkün olmaktadır.

(3) Toplumsal cinsiyet eşitliği ve şiddet olgusunun haber ve haber fotoğraflarında nasıl yer alması gerektiğine ilişkin benzer kurallar, Basın Konseyi’nin ya da yayın kuruluşlarının hazırladığı etik ilkelerde de bulunmaktadır.

(4) Söz konusu kılavuzlara ulaşmak şu adreslerden mümkün olmaktadır: “Kadın ve Cinsel Yönelim”: <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-and-diversity-women.pdf>; “Çocuk”: <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-guidelines-children.pdf>; “Kültürel Çeşitlilik”: <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-media-and-diversity-culture.pdf>.

(5) Pornografi, ataerkil toplumlarla da ilişkili olarak, kadın-erkek eşitsizliğine dayalı, şiddet içeren, izleyicide haz yaratmayı amaçlayan ve çoğu kez sado-mazoşist cinsel ilişki görüntülerini nitelenmek amacıyla kullanılmaktadır (Oskay 2000: 355). Ancak medyada yayımlanan özellikle bazı ölüm, yaralanma görüntüleri de pornografik olarak adlandırılmaktadır. Bu görüntüler genel anlamda; içerdiği baskıcı şiddet, buyurganlık, karşıdakini aşağılama-cezalandırma-metalaştırma amaçlı yapılması, mahrem olanı göstermesi, “ifşa” ya da başkalarına gösterme amacıyla kaydedilmesi (Kahraman, 2005: 198, 208-209; Oskay 2000: 355-356) gibi özelliklerinden dolayı pornografik olarak nitelendirilmektedir.

(6) Çalışmanın sistematik bir şekilde yapılması açısından “çocukluk” kavramı, yaşam dönemi açısından 18 yaş altını nitelenmek amacıyla kullanılmıştır. Dolayısıyla analiz edilen gazete haberlerinde, 18 yaşın altında olan çocuklar, çocuğa yönelik ve çocuğun uyguladığı şiddet haberleri kategorisinde değerlendirilmiştir.

(7) Yazılı basında fotoğrafta bulunan bireylerin ve yakınlarının haklarını korumak ya da okuyucuları fotoğraflardaki şiddet vb. öğelerden korumak amacıyla etik ilkeler açısından uygulanan bir yöntemdir. Buzlama, fotoğrafı ya da fotoğrafın gerekli görülen alanlarını netsizleştirme olarak tanımlanabilir.

(8) Çalışma boyunca kaynakça bağlaçları içinde yer alan gazetelere ilişkin olarak: Zaman gazetesi için “Z”, Posta gazetesi için “P”, Hürriyet gazetesi için “H”, Sabah gazetesi için “S” ve HaberTürk gazetesi için “HT” kodları kullanılacaktır.

(9) van Dijk (1988a), haber söylemini incelerken makro ve mikro yapıların ayırımına dikkat çeker. Makro yapı, tematik ve şematik yapıları içerir. Tematik yapı unsurları başlıklar, alt başlıklar, fotoğraflar, spotlar, haber girişleri; şematik yapı unsurları ise ana olayın sunumu, artalan ve bağlam bilgisidir. Mikro yapıyı ise cümle yapıları, sözcük seçimleri ve retorik (ikna yolları) çözümlenmeleri oluşturmaktadır. Çalışma, van Dijk modelini birebir temel almamakla beraber, van Dijk ve Fairclough'un çalışmalarından hareketle oluşturulmuştur. Söz konusu çalışmalar için bakınız: Norman Fairclough (1995), *Critical Discourse Analysis*, Longman, London.; Norman Fairclough (2003), *Analysing Discourse, Textual Analysis for Social Research*, Routledge, London; A. Teun van Dijk (1988a), *News as Discourse*, Lawrence Earlbaum Associates Publication, New Jersey; A. Teun van Dijk (1988b), *News Analysis*, Lawrence Earlbaum Associates Publication, New Jersey.

(10) Göstergebilim Hall (1997: 24)'a göre “inşacı yaklaşım” içinde yer almaktadır. İnşacı yaklaşım, temsil edenle temsil edilenin birbirine eşitlenemeyeceği görüşüne dayanmakta, bu bağlamda yansıtmacı bir temsil anlayışını reddederek fotoğrafın gerçekliği olduğu gibi yansıtan bir “ayna” olduğu görüşünün karşısında yer almaktadır.

(11) Analizde Barths'ın göstergebilim yöntemi sistematik olarak uygulanmamış, düz anlam ve yan anlam kavramlarından yola çıkılarak fotoğ-

rafların temsil ettikleri anlamlandırılmaya çalışılmıştır.

(12) Analiz edilen 12 haberde çocuk, kadın ve erkeklere fiziksel şiddet uygulayan kişi ya da kişilerin failleri belirsizdir. Bu haberlerde failler ve faillerin cinsiyetleri belirtilmediğinden dolayı, bu tarz bir sınıflandırma gerekli görülmemiştir. Haberlerde ölüm nedeni belirtilmeyen, örneğin ölü bulunan ancak bunun nedeninin birisinin saldırısı sonucu gerçekleşip gerçekleşmediğinin belirsiz olduğu, durumlara ilişkin haberler, araştırma kapsamına alınmamıştır.

(13) Yurt dışında gerçekleşmiş olan ve araştırma kapsamına alınan 13 haber bulunmaktadır.

(14) Kaynakça bağlaçları içinde gösterilen gazetelere ilişkin veriler sadece örnekleme amacıyla verilmiştir. Bulgular, burada sunulandan daha fazla yerde bu tanımlamaların kullanıldığını göstermektedir. Gazetelerin kaynak gösterilmesinde tercih edilen bu kullanım, çalışmanın bütünü açısından da geçerli olacaktır.

(15) Adalet ve Kalkınma Partisi hükümeti 2011 yılında Kadın ve Aileden Sorumlu Devlet Bakanlığı'nın adından kadın kelimesini kaldırarak, bakanlığın adını Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı olarak değiştirmiştir. Aileyi vurgulayan bu düzenleme gerek kadını gerekse kadın sorunlarını aile içine hapsetmiştir. Bunun yanı sıra Başbakan Tayyip Erdoğan'ın belirli dönemlerde tekrarladığı “en az 3 çocuk” açıklaması ve 2012 yılında gündeme oturan “kürtaj bir cinayettir” açıklaması sonrasında gerçekleştirilen kürtajı zorlaştırıcı düzenlemeler de bu durumla ilişkilidir. Kadın olmayı sadece aile içindeki geleneksel kadınlık rolleriyle, görevini ise doğurgan bir anne olmakla tanımlayan bu politikalar, “kutsal” aile kurumunun hükümet tarafından tekrar tekrar kutsanmasının göstergeleridir.

KAYNAKLAR

Alankuş S (2007) Önsöz: Neden Kadın Odaklı Habercilik? Habercinin El Kitabı: Kadın Odaklı Habercilik, Sevda Alankuş (der), IPS, İstanbul, 25-67.

- Altınay A G ve Arat Y (2008) Türkiye’de Kadına Yönelik Şiddet, Punto, İstanbul.
- Aziz A vd. (1994) Medya Şiddet ve Kadın, KSGM Yayını, Ankara, 32’den aktaran Dursun Ç (2008) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara, 73.
- Barrett T (2006) Criticizing Photographs: An Introduction to Understanding Images, McGraw-Hill, Boston.
- Barthes R (1979) Göstergibilim İlkeleri, (çev) Berke Vardar ve Mehmet Rifat, Ankara, Kültür Bakanlığı.
- Bek M G ve Altun A (2007) Gazete Haberlerinde Aile İçi Şiddet Araştırması. Ankara Üniversitesi İletişim Fakültesi. Birgün Gazetesi, “Medya Şiddet Mağduru Kadınları Rencide Ediyor”. http://www.birgun.net/actuel_2007_index.php?news_code=1197145902&day=08&month=12&year=2007, erişim tarihi: 01.02.2012.
- Bennett W L (2000) Politik İllüzyon ve Medya, Seyfi Say (çev), Nehir Yayınları, İstanbul.
- British Council (2012) Medya ve Çeşitlilik Kılavuzları, British Council Turkey, <http://www.britishcouncil.org/tr/turkey-society-social-inclusion-media-development.htm>, erişim tarihi:01. 02. 2012.
- Derman İ (1999). Sayısal Teknolojiler ve Basın Fotoğrafının Doğruluk Değeri. Yeni Türkiye Dergisi, 2, 112-120.
- Dursun Ç (2008) Kadına Yönelik Aile İçi Şiddet ve Haber Medyası: Alternatif Bir Habercilik, T.C. Başbakanlık Kadının Statüsü Genel Müdürlüğü, Ankara.
- _____ (2010) Kadına Yönelik Şiddet Karşısında Haber Etiği, Fe Dergi, 2(1), 19-32.
- Fairclough N (1995) Critical Discourse Analysis, Longman, London.
- _____ (2003) Analysing Discourse, Textual Analysis for Social Research, Routledge, London.
- Fiske J (1996) İletişim Çalışmalarına Giriş, (çev) Süleyman İrvan, Ankara, Bilim ve Sanat.
- Hall S (1997) Representation: Cultural Representations and Signifying Practices, Sage Publications, London.
- Helsby W (2005) Understanding Representation, British Film Institute, London.
- İnal A (1996) Haberi Okumak, Temuçin Yayınları, İstanbul.
- _____ (2008) Medyanın Etkisi Sorunsalına Başka Bir Bakış. Habercinin El Kitabı: Medya ve Toplum, Sevda Alankuş (der). IPS, İstanbul, 65-81.
- _____ (2010) Haber Medyası ve Seçim Kampanyaları. Televizyon Haberciliğinde Etik, Bülent Çaplı ve Hakan Tuncel (der). Fersa, Ankara, 251-268.
- İnsan Hakları Derneği (2011). Kadına Yönelik Şiddet Raporu. İstanbul Şubesi, 21.09.2011, İstanbul.
- Kahraman H B (2005) Cinsellik Görsellik Pornografisi, Agora Kitaplığı, İstanbul.
- Kandiyoti D (1997) Cariyeler Bacılar Yurtaşlar: Kimlikler ve Toplumsal Dönüşümler. Aksu Bora vd (çev), Metis, İstanbul:
- Kergoat D (2009) Cinsiyete Dayalı İşbölümü ve Toplumsal Cinsiyet İlişkileri, Eleştirel Feminizm Sözlüğü, Gülnur Acar-Savran (çev), Kanat, İstanbul, 94-106.
- Kümbetoğlu B (2010) Değersizleştirme: Kadınları Maruz Kaldıkları Şiddette Toplumsal Cinsiyet Rollerini ve Beklentilerinin Önemi. Dişilik, Güzellik ve Şiddet Sarmalında Kadın ve Bedeni, Yasemin İnceoğlu ve Altan Kar (der), Ayrıntı Yayınları, İstanbul, 39-65.
- MEDİZ Medyada Kadınların Temsil Biçimleri Araştırması (2008). Hülya Uğur Tanrıöver (Proje yöneticisi) www.bianet.org/files/doc_files/000/000/.../mediz_rapor_0806.doc, erişim tarihi: 01.02.2012
- Medyatava (2011) Gazete Net Satışları: 03.10.2011-23.10.2011. <http://www.medyatava.net/tiraj.asp>, erişim tarihi:01.02.2012.
- Micaud Y (1991) Şiddet, Cem Muhtaroğlu (çev), İletişim Yayınları, İstanbul.
- Molinier, P ve Welzer-Lang D (2009) Kadınlık, Erkeklik, Erkeksilik. Eleştirel Feminizm Sözlüğü, Gülnur Acar-Savran (çev), Kanat, İstanbul, 236-243.

- Oskay Ü (2000) Tek Kişilik Haçlı Seferleri. İnkılap Kitabevi, İstanbul.
- Öztürk A (2007-2008) Bir Haklı Savaş Tartışması: Şiddet Meşru Olabilir mi?, Doğu Batı Dergisi,43 (Şiddet), 115-129.
- Sancar S (2009) Erkeklik: İmkansız İktidar Ailede, Piyasada ve Sokakta Erkekler, Metis, İstanbul.
- Selek P (2008) Sürüne Sürüne Erkek Olmak, İletişim, İstanbul.
- Somersan S (1996) Şiddetin İki Yüzü. Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7 (Şiddet), 41-51.
- Sontag S (1999) Fotoğraf Üzerine. Reha Akçakaya(çev), Altıkırkbeş Yayınları, İstanbul.
- Subaşı N ve Akın A (2012)Kadına Yönelik Şiddet: Nedenleri ve Sonuçları. Hacettepe Üniversitesi Kadın Sorunları Uygulama ve Araştırma Merkezi, http://www.huksam.hacettepe.edu.tr/Turkce/SayfaDosya/kadina_yon_siddet.pdf, erişim tarihi:15.02.2012
- Şiddet Üzerine Bildiri (1996) Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7 (Şiddet), 37-41.
- Tanrıöver H U (2007) Medyada Kadınların Temsil Biçimleri ve Kadın Hakları İhlalleri,Habercinin El Kitabı: Kadın Odaklı Habercilik, Sevda Alankuş (der), IPS, İstanbul, 149-167.
- The World Health Organization (WHO) (2002) World Report On Violence And Health: Summary. Geneva. http://www.who.int/violence_injury_prevention/violence/world_report/en/summary_en.pdf, erişim tarihi: 17.02.2012.
- Türkçe Büyük Sözlük (TDK) (2012), <http://tdkterim.gov.tr/bts/>, erişim tarihi: 05.02.2012.
- Türkiye Gazeteciler Cemiyeti (2012). Türkiye Gazetecileri Hak ve Sorumluluk Bildirgesi, <http://www.tgc.org.tr/bildirge.html>, erişim tarihi: 25.02.2012.
- Ünsal A (1996) Genişletilmiş Bir Şiddet Tipolojisi. Cogito, Üç Aylık Düşünce Dergisi, 6-7 (Şiddet), 29-37.
- van Dijk TA (1988a) News as Discourse, Lawrence Earlbaum Associates Publication, New Jersey.
- _____(1988b) News Analysis, Lawrence Earlbaum Associates Publication,New Jersey.
- Walby S (1998)Theorizing Patriarchy, Blackwell, Cambridge.